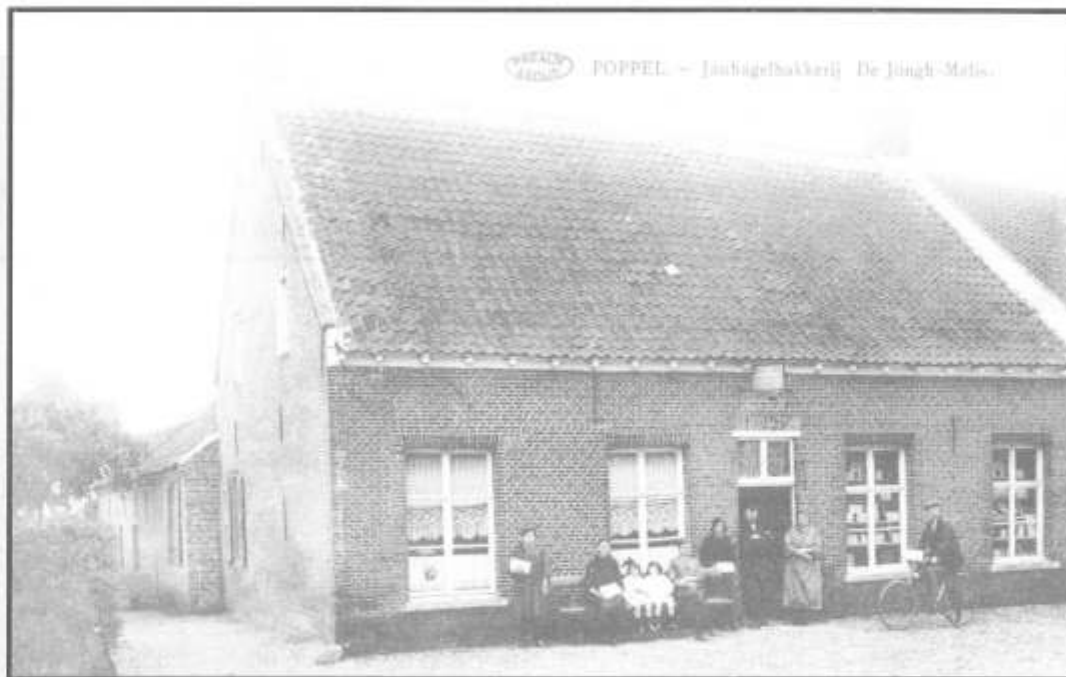

De Drie Goddelijke Deugden

Tijdschrift van de heemkundekring Nicolaüs Poppelius

Jaargang 6, nr. 22: december 2001

Hier werd oorspronkelijk de Poppelse janhagel gebakken. Het huis staat er nu nog, schuin tegenover de kerk. Links op de foto zie je een uitbouw. Het achterste gedeelte daarvan was de bakkerij. De geschiedenis van de janhagel gaat terug tot 1830, toen de Franse soldaat Lucas Dalleu trouwde met Maria De Jongh uit Watermaal-Bosvoorde. Zij begonnen in 1841 te Poppel een bakkerij en bakten volgens een nu nog geheim recept de janhagel. Het is niet geweten of het recept van henzelf ofwel een toen reeds bestaand recept was. Nadat vader Dalleu naar Brussel verhuisde, nam zoon Lucas de bakkerij over. Later volgde diens zwager Franciscus De Jongh, die getrouwd was met Anna Dalleu, hen op in de bakkerij. Na het overlijden van Anna hertrouwde Franciscus met Catharina Daemen. Vader en moeder De Jongh stierven kort na elkaar, zodat de nog jonge kinderen Louis en Gustaaf de bakkerij moesten overnemen. Louis had één zoon, met name Gustaaf. Met de hulp van zijn vader zette die een paar honderd meter verder in het Dorp de bakkerij voort. Neef Frans hielp hem daarbij geregeld en niet Aliske verkocht vlijtig de janhagel in haar winkeltje dat nog steeds gevestigd was in het oorspronkelijke bakkershuis van de foto. Na 150 jaar De Jongh-janhagel verkocht Gustaaf wegens ziekte het recept aan Herman Bax uit Baarle-Nassau, waarna het in handen kwam van achtereenvolgens Jo Robben, Jan Buyckx en bakker Gatzen die de janhagel nog steeds bakt.

In dit nummer:

1. De fanfare van Poppel en....sinterklaas	blz.35
2. Van Veenmollen en Geitebokken(2)	blz.41
3. Het geslacht Van Beurden(3)	blz.45
4. Antonius Scherders: boef of gekscheerder?	blz.53
5. Bij een huwelijksfeest	blz.59
6. Het kapelleke bij Lies Knip	blz.61
7. De Weldse toal(3)	blz.62

Nicolaüs Poppelius

Heemkundekring van Ravels, Weelde en Poppel

Torenstraat 12, 2381 Weelde

Rekeningnummer: 733-3522204-67

Lidgeld inclusief abonnement tijdschrift: 650 frank/€ 16

Bestuur:

Voorzitter:	Laurent Woestenburg	Beatrijs Van Nazarethlaan 2	2382 Poppel	014/65.69.93
Ondervoorzitter:	Johan Van Steen	Berkenlaan 22	2380 Ravels	0474/83.72.30
Secretaris:	Ria Verheyen	Welvaartstraat 14	2300 Turnhout	014/42.18.39
Penningmeester:	Agnes Luyten	Berkenlaan 91	2380 Ravels	014/65.83.46
Leden:	Frans Caymax	Laar 2	2381 Weelde	014/65.62.92
	Jos Nooyens	Overbroek 15B	2382 Poppel	014/65.86.36
	Frans Slegers	Steenweg op Weelde 60	2382 Poppel	014/65.57.51
	Paul Van Baelen	Straatakkers 4	2381 Weelde	014/65.73.15
	Peter Van Baelen	Weeldestraat 35	2381 Weelde	014/65.51.61
	Leo Van Den Berk	Mierdsedijk 111	2382 Poppel	014/65.69.54
	Adriaan Van Gils	Weteringstraat 37/2	2380 Ravels	014/65.52.58
	Marc Van Gorp	Grote Baan 97	2380 Ravels	014/65.69.05
	Magda Vloemans	Turnhoutseweg 2	2381 Weelde	014/65.51.56

Redactie:

Redactieadres:	Johan Van Steen	Berkenlaan 22	2380 Ravels	0474/83.72.30
Leden:	Bert Bogaert	Tulderheyde 25	2382 Poppel	014/65.56.12
	Frans Caymax	Laar 2	2381 Weelde	014/65.62.92
	Jos Nooyens	Overbroek 15B	2382 Poppel	014/65.86.36
	Frans Slegers	Steenweg op Weelde 60	2382 Poppel	014/65.57.51
	Paul Van Baelen	Straatakkers 4	2381 Weelde	014/65.73.15
	Walther Van Hulten	Aarledijk 34	2382 Poppel	014/65.59.34
	Laurent Woestenburg	Beatrijs Van Nazarethlaan 2	2382 Poppel	014/65.69.93

Teksten of ideeën voor teksten dienen binnen gebracht te worden bij Johan Van Steen, Berkenlaan 22, 2380 Ravels (johan@vansteen.net) of bij één van de andere redactie- of bestuursleden

Voorradige publicaties:

De Drie Goddelijke deugden jaargang 1 t/m 5	600 frank/€ 14,87/jaargang
De Drie van het Noorden	200 frank/€ 4,97
Verjaardagskalender	250 frank/€ 6,19
Videoband 'Leven in Weelde'	750 frank/€ 18,59

Agenda:

27 januari 2002	14-17u	museum open
01 februari 2002	19u	jaarvergadering in Prinsenhof te Weelde
20 februari 2002	20u	lezing (Wouwer)
24 februari 2002	14-17u	museum open
31 maart 2002	14-17u	museum open

De Koninklijke Fanfare
"De Verenigde vrienden"
uit Poppel en Sinterklaas.

Er zijn in de loop der eeuwen verschillende heiligen geweest die de naam Nicolaas droegen, maar die ons vandaag het meest interesseert is wel de in de vierde eeuw levende bisschop van Myra (Turkije), overleden in het jaar 342 en waarvan de feestdag gevierd wordt op 6 december.

Eigenlijk is er niet zoveel over zijn leven te vertellen dat historisch vaststaat en hij werd in het verleden ook vaak vereenzelvigd met de bisschop van het nabij Myra gelegen Pindara, die ook Nicolaas heette, maar die leefde in de zesde eeuw en stierf in het jaar 564, dus ruim 200 jaar later. Men neemt dan ook aan dat de aan de bisschop van Myra toegeschreven bijzondere goede hoedanigheden misschien wel een samenvoeging zijn van de levensbijzonderheden van deze twee naamgenoten (hulp aan schipbreukelingen, opwekking van drie vermoorde knapen, geldelijke steun aan armere jonge meisjes voor een behoorlijke bruidsschat, enz.)

Aanvankelijk bleef zijn verering in hoofdzaak beperkt tot het Oosten, het Orthodox christelijk gebied. In Rusland zijn vele kerken aan hem toegewijd en Nicolaas is er een veel voorkomende voornaam, ook in de Russische tsarenfamilie. Maar in 1087 brachten Zuid-Italiaanse zeevaarders zijn gebeente uit Myra mee naar Bari in het zuiden van Italië en van dan af aan nam zijn verering ook toe in het Westen. Via de Hanze drong ze door naar het noorden. Amsterdam verhef Sint-Nicolaas zelfs tot patroon van de stad.

Maar wat heeft Sinterklaas dan met Spanje te maken? Wel, eeuwenlang maakte het onderste gedeelte van Italië, het gedeelte waar Bari gelegen is, (het gedeelte onder de vroegere Pauselijke Staten) met Sicilië, deel uit van Spanje (eerst van Aragon en Castilië, later van heel

Spanje), maar ook onze gewesten, de Nederlanden. Spanje was het hoofdland en door de mensen beter gekend dan het Koninkrijk der beide Siciliën, omdat Spanje een rijk land was, waarvan vele specerijen, luxe-artikelen en lekkernijen vandaan kwamen.

Ook de oorsprong van Zwarte Piet moeten we waarschijnlijk gaan zoeken in Spanje. In het jaar 711 drongen namelijk de Moren Spanje binnen en veroverden bijna geheel het schiereiland. Maar stukje bij beetje werden ze teruggedreven, doch het duurde tot 1492 eer Granada, hun laatste bolwerk, door de Spanjaarden heroverd werd. De Moren waren een gemengde bevolking van Arabieren en Berbers, afkomstig uit Noord-Afrika, met een huidskleur gaande van lichtbruin tot ongeveer zwart. (Onze pietten zijn dus zeker zwart genoeg!)

In de zestiende eeuw was het nu de mode bij de Europese elite om een "zwart" knechtje te hebben en de kledij van onze huidige pietten is zowat de Spaanse knechtjesmode uit die tijd en het zal zo wel zijn dat bij de verslagen Moren wel zo'n knechtje te vinden was. En Sinterklaas behoorde toch ook tot de elite!

Sinterklaas was erg welkom bij de clerus in de Nederlanden. Want stiekem zwaaide, zelfs nog lang na de bekering van het volk tot het christelijke geloof, de Germaanse oppergod Wodan (Odin) daar nog de plak tot groot ongenoegen van de christelijke kerkleiders. Wodan draafde in de maand december op zijn achtvoetige schimmel Sleipnir langs de sombere wolken van de hemel met zijn woest leger van krijgers die op het veld van eer gesneuveld waren. Onder tussen donderde en bliksemde het. Maar Wodan was ook de god van de maan, waarvan het lijkt of die langs de hemel "rijdt"! Dat mishaagde de geestelijkheid dus heel erg. Sinterklaas moest daar verandering in brengen en zonder opzien in de voetsporen van Wodan stappen.

Sinterklaas kreeg dus ook zijn schimmel en moest hiermee van dak tot dak klimmen en Zwarte Piet, met de zak op zijn rug, van nok tot nok springen en hier en daar in de schoorstenen kijken. Zo stonden ze vroeger afgebeeld

in de kleurboeken van de kinderen. Maar wat er nooit in te vinden was, hoe ze erop klommen of hoe het moest op alleenstaande huizen, want het was altijd te doen op een aaneengesloten huizenrij. Maar het doel werd bereikt: Wodan raakte stilaan in de vergetelheid.

Sinterklaas is dus een mengelmoes van meerdere heiligenlevens, Germaanse folklore en oude gebruiken die in de loop der jaren gegroeid zijn tot wat het nu is. Misschien komt er over een X-aantal jaren, als Halloween flink ingeburgerd is, weerom een element bij!... Of zit dat element er misschien al 2000 jaar in, nl. van in de tijd dat de Kelten en de druiden het hier nog voor het zeggen hadden?

Eigenaardig is wel dat men in Spanje, dat bij ons zo geassocieerd is met Sinterklaas, deze kindervriend niet kent. Men houdt het daar bij de El Padre Noel, die in Portugal Pai Natal heet en in Frankrijk Père Noël genoemd wordt, wat dan bij ons de kerstman is of Santa Claus in de USA en de Scandinavische landen. En zelfs in ons eigen land krijgt Sinterklaas op verschillende plaatsen maar een tweederangs rol, vooral in Oost- en West-Vlaanderen, waar heel veel parochies toegewijd zijn aan Sint Martinus (feestdag op 11 november), de Romeinse soldaat die zijn mantel in twee sneed en de helft ervan aan een arme drommel gaf die zat te bedelen langs de weg en bibberde van de kou. Op vele van die plaatsen komt Sint Martinus als kindervriend voor Sinterklaas.

Dat Zwarte Piet in de oude boerderijen van vroeger door de schoorstenen afdaalde en zo in huis kwam, was met een klein beetje fantasie wel aanvaardbaar. In zo'n schoorsteen was er ruimte genoeg. Ik herinner me ze nog in het oud huis van mijn grootouders. Het kon daar 's avonds in de winter zo heerlijk zitten zijn rond het haardvuur. Maar soms werd het zo warm dat je je stoel, je driepikkel, het oud-stoofke of welk zitmeubel je ook had, wat achteruit moest schuiven wegens de vuurgloed van voor, maar enkele ogenblikken later werkte je dan met je zitje weer wat dichterbij het vuur omdat je een koude rug kreeg van de tocht. En als je overdag door die schoorsteen omhoog keek zag je

vier zwart van het roet blinkende muren met daar heel hoog een vierkant stukje van de hemel. Als enige hindernis hingen op een bepaalde hoogte enkele hammen om te roken. Maar dat was niet zo'n erg. Ja, Zwarte Piet kon daar zeker door!

Erger werd het toen er steeds meer burgerhuizen kwamen met een Leuvense stoof! Hoe daar de schouw eruit zag kreeg je als kind maar eens per jaar te zien, namelijk als de kachel bij de jaarlijkse schoonmaak met het uiteinde uit de schouw werd getrokken om het roet te verwijderen. Neen, door die smalle gleuf kon Zwarte Piet onmogelijk naar binnen komen. Maar alle vaders wisten daar raad op: op 5 december, sinterklaasavond, zouden ze gewoon de achterdeur van 't huis van 't slot laten als ze gingen slapen! Zo konden de Sint en Zwarte Piet gewoon langs de deur binnenkomen!

Sinterklaas bracht bij mijn grootouders voor ons, hun kleinkinderen, zoals dat overal gebruikelijk was, ook wat in een mandje: een handvol noten en wat verrimpelde appels. Maar die smaakten o zo lekker, veel lekker dan die(zelfde) appels en noten die grootvader op de zolder had liggen en waar ik soms wel eens mee op mocht.

Bij ons thuis en de meeste jonge gezinnen uit die tijd bracht Sinterklaas natuurlijk veel meer. Een paar nieuwe klompen was er altijd bij, niet omdat de oude langs onder doorgesleten waren, maar omdat het deksel langs de bovenkant eraf was. Uiteraard gebeurde dat bij de jongens vaker dan bij de meisjes omdat die op weg van of naar school af en toe de klompen eens in de handen moesten nemen als er een robbertje diende uitgevochten te worden met de jongens van een ander gehucht. Het gebeurde meermaals dat het nieuwe van de klompen er nog niet af was als een van de deksels al een barst vertoonde. Met een inkeping in het hout en daarin een bandje van een ijzerdraad wisten vele vaders dan het verder inscheuren voor een tijdje af te remmen.

In of bij het korfje lag ook altijd een paar nieuwe gebreide kousen of een dikke warme trui. Hoe kon de Sint toch weten dat we dat allemaal no-

dig hadden?

Maar meer dan die nieuwe kledij interesseerde ons het gebrachte speelgoed. Voor de jongens een houten tol met scherpe pin en voor de meisjes een pop. Ook mechanisch speelgoed, waarvan de veer met een sleutel moest opgewonden worden, was welkom. En ook het schoolgerief: een nieuwe (kartonnen) lei en griffel, een splinternieuw schrift voor de groten en een kleurboek met afbeeldingen van de Sint op het dak voor de kleintjes, soms ook een houten pennendoos en een gom.

En heel blij waren we natuurlijk ook met het snoepgoed: speculaasmannen, chocoladen ventjes en ook wat suikergoed en een enkel stukje marsepein, want dat was vrij duur, ook voor Sinterklaas. En niet te vergeten de appelsienen of sinaasappelen, die alleen in deze periode van het jaar in de winkels te vinden waren.

Sinterklaas kreeg men dus nooit in het openbaar te zien. Wel trad hij hier en daar op in een

zaal voor een bepaalde groep kinderen. Zo hield de meisjesschool jaarlijks haar sinterklaasfeest, maar tijdens de oorlog liep het in 1943 helemaal mis, omdat tijdens een luchtgevecht tussen Engelse en Duitse vliegtuigen een brandend vliegtuig voorbij het raam schoof en in de beemden neerstortte. Alle kinderen geraakten in paniek, ook Sinterklaas en Zwarte Piet (twee leerlingen uit de hoogste klas van de huishoudschool) die in hun angst, tot verbijstering van de kinderen, hun vermomming afwierpen.

Voor de rest beperkten heel de sinterklaasactiviteiten in die tijd zich in de dagen voor 6 december tot een bonzen op de buitendeur, als de kinderen wat luidruchtig waren of door het gooien van wat snoepjes door de op een kier staande deur.

Toen na de oorlog het sociaal-maatschappelijk leven zich begon te herstellen kon men op de Nederlandse radio (TV's waren er toen nog niet) een reportage beluisteren over Sinterklaas die met de stoomboot uit Spanje ontscheepte ergens in een Nederlandse haven. Het jaar daarop werd eenzelfde aankomst van Sinterklaas in de haven van Antwerpen uitgezonden op de Belgische radio NIR(=Nationaal Instituut voor Radio-omroep). Ook hadden enkelen hem zien aankomen aan de nieuwe kaai in Turnhout en ook in Tilburg werd hij afgehaald.

En zo kwam het dat in de bestuursvergadering van de fanfare op woensdag 5 oktober 1949 de vraag werd gesteld: "Willen wij Sinterklaas ook eens gaan afhalen met de fanfare?" De vraag viel bij iedereen in goede aarde. Er werd aanstonds werk van gemaakt en op de bestuursvergadering van 30 november 1949 kwam het bestuur tot de vaststelling dat alles tot in de puntjes in orde was voor het grote feest van zondag 4 december.

Kees Van Gorp, geboren te Tilburg op 14 februari 1918 en onderwijzer aan de Petrus Canisiuschool te Hilvarenbeek, zou als Sint optreden. Hij was op 1 juni 1946 gehuwd met Maria Deproost, dochter van onze penningmeester. Ze woonden bij hem in op de

Foto 1: Kees Van Gorp 1918-1990

Tilburgseweg te Poppel. Om Piet te zijn had aanvaard ons medelid Jan Godschalk. Het omkleden zou geschieden bij Stan Heeren aan de grens.

Op zondag 4 december was het dan zover. De fanfare, die in de voormiddag de jaarlijkse paardenzegening nog had opgeluisterd, trok in de namiddag de Sint tegemoet en ging hem opwachten aan 't Spieke. Daar stonden zijn schimmel en een prachtige koets voor hem klaar. De Sint zou per auto toekomen vanuit Nederland. En inderdaad, precies om 15u stapte hij uit de auto en in de koets, waarna de stoet, de fanfare voorop, zich in beweging zette. Honderden mensen stonden langs de Tilburgseweg opgesteld om de Sint te zien voorbijtrekken en dit nooit geziene gebeuren in Poppel gade te slaan. Niet alleen dus de schoolkinderen, maar ook de kleintjes op de arm van moeder of vader, de aankomende jeugd, de opa's en oma's, kortom iedereen, kinderen, jeugd en volwassenen, wilden dat eens zien!

En het was precies zoals hij in de kleurboeken van de kleintjes stond afgebeeld, de sint-bisshop met zijn mijter en zijn staf, zijn schimmel en zijn knecht in het leuke pakje! Maar dan gebeurde het. Plotseling sloeg de schimmel op hol. Oei! Oei! Iedereen hield zijn hart vast. Hoe gaat dat eindigen met al die enthousiaste kinderen, die , zich van geen gevaar bewust, steeds verder naar voor drongen op de

weg om de Sint maar beter te kunnen zien?

Doch de onzekerheid duurde niet lang. Algauw ontspoorde paard en koets, geraakten de weg af en de berm op tot de koets met een wiel bleef haken achter een boom en kantelde. De Sint tuimelde eruit, zette fluks zijn mijter terug op , trok zijn albe (wit kleed) over zijn knieën en stond recht. Hem mankeerde gelukkig niets. Zwarte Piet, lenig en jong als hij was, kon er net op tijd uitspringen en was al terug bezig met fratsen te verkopen en met zijn zak een wat opdringerige bengel achterna te zitten, terwijl de andere kinderen lachten, maar de kindjes op moeders arm begonnen te huilen van schrik bij het zien van dat vreemde zwarte ventje.

De Sint stapte over in de auto, die hij een poosje geleden had verlaten, en die de stoet gelukkig gevolgd was. De fanfare herstelde haar rangen en de stoet trok verder alsof er niets gebeurd was. En onder een steeds aangroeiende mensenmassa ging het dan verder over de Tilburgseweg, door de Dorpsstraat tot aan de kerk, draaide dan om en trok dan verder via de Pastorijstraat en de(n) Trier, de(n) Boulevard op en hield halt aan de zaal van Sooike De Wit (huidig Chinees restaurant). Hier ontving de Sint alle kinderen van het dorp, hield voor hen een toespraak, werden er sinterklaasliedjes gezongen en kreeg ieder kind een zakje snoep. Het was een mooi kinderfeest geweest!

Foto 2: De eerste Sint met zijn zoon(die het toen al wist!) en zijn kleinkinderen (die het nog niet wisten!). Chauffeur was vele jaren Jan Bax-Ruts.

Foto 3: de Sint van 4/12/1949 tot en.....

In zijn toespraak voor de kinderen verklaarde de Sint, verwijzend naar het ongeval, geen schrik gehad te hebben, want dat hij wel tien engelbewaarders had meegebracht en dus niet kon verongelukken. Maar het bestuur van de fanfare vond het toch beter –en de Sint zelf ook– het volgende jaar paard en koets toch maar thuis te laten. De jeep van “Jaan van Peer van Nelisse” zou dan enkele jaren de eer krijgen om de Sint te mogen vervoeren.

Kees Van Gorp is 39 keer de centrale figuur geweest in het sinterklaasfeest van de fanfare. Slechts tweemaal heeft hij de staf en mijter moeten overlaten aan een vervangende collega, de eerste maal toen zijn zoon(tje) tot de jaren van twijfel was gekomen en in de Sint de stem van zijn vader zou herkennen en de tweede maal wegens ziekte.

Het sinterklaasfeest van 2/12/1990 zou dus voor hem het veertigste optreden (voor de fanfare was het de 42-ste keer) betekenen. Het lag dan ook in de bedoeling van het bestuur hem die

dag te huldigen voor zijn jarenlange inzet en daarmee het eeuwfeest van de fanfare, dat op 13 mei zou beginnen met de organisatie van een arrondissementeel FEDEKAM-drumband-concours, af te sluiten met een groots sinterklaasfeest en daarbij alle pieten, die al die jaren dienst gedaan hadden, nog eens allemaal op te roepen, nl. Jan Godschalk, Edward Van Beurden, Alfons Devue, Emiel Devue, Jos Moeskops, Jacques Van Gestel, Jan Timmermans, Jef Maas, Jan Stabel, Leo Vloemans en Raymond Antonisse. Helaas, die huldiging heeft niet mogen plaatsvinden. Kees overleed vrij onverwacht op 8 mei 1990, enkele dagen voor het begin van het eeuwfeest. Mijter en staf zouden dus voorgoed aan een ander worden overgedragen.

Het zou niet gemakkelijk zijn voor de fanfare iemand te vinden die Kees zou kunnen evenaren. Kees kende in grote lijnen immers geheel Poppel en zijn families. Hij had er enkele jaren gewoond en bleef, na zijn vertrek naar Tilburg, contact houden met meerdere inwoners van Poppel. Hij sprak gemakkelijk en vlot met een

Foto 4:met 3/12/1989

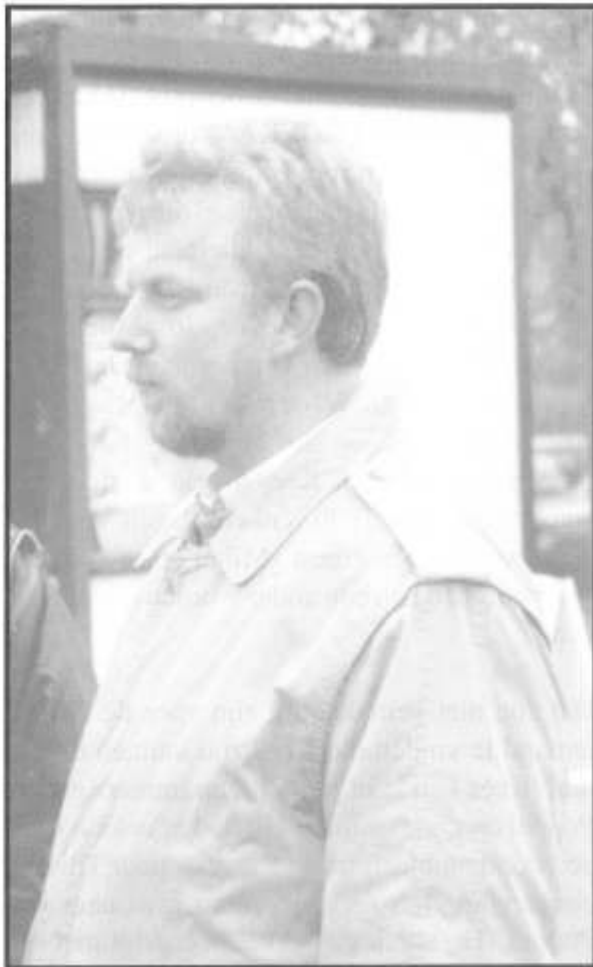

Foto 5: Paul Smits °14/10/1955

niet te overdreven 'Hollandse' accent en durfde wel eens in zijn toespraak tot de kinderen de noden van de Poppelse bevolking inzake het gemeentelijk beleid aanstippen met de bedoeling dat het de schepenen en raadsleden uit de gemeente ter ore zou komen. Die taal lag de bevolking en de kinderen van Poppel wel. Immers het echte oude Poppelse dialect leunde vrij dicht aan bij dit van de omliggende Nederlandse buurdorpen.

Toch heeft het bestuur van de fanfare gevonden wat ze zocht en kon op 2 december 1990 Paul Smits, directeur van de BACOB-bank te Poppel, als nieuwe Sint verwelkomen.

Foto 6: de Sint vanaf 2/12/1990

Paul werd te Goirle geboren op 14 oktober 1955, maar woont reeds sedert 1960 te Poppel. Het was een moedige beslissing van hem iemand als Kees Van Gorp te willen opvolgen, maar hij is erin geslaagd en doet het voortreffelijk. Van de 11 sinterklaasfeesten sinds het overlijden van Kees Van Gorp nam Paul er acht voor zijn rekening. De overige drie heeft hij belet gegeven voor zijn groter wordende kinderen evenals zijn voorganger dat gedaan had.

En de reeks pieten werd intussen verdergezet met Danny Vervloet, Herman Versteijnen en Gerry Adriaansen. Al die pieten hebben zich terdege ingezet voor dit kinderfeest en allemaal hebben ze veel plezier beleefd aan hun optreden en ook daarna want als de kinderen uit de zaal weg zijn en het doek van het podium is dichtgetrokken, mogen zij wel eens, onder het goedkeurende oog van de Sint, -en dat is ook traditie geworden- zich even te goed doen aan de blozende wangen van de jonge meiden van de drumband en van de fanfare en dan blijkt telkens dat hun zwarte huidskleur niet zo erg vastzit aan hun gezicht!

De Sint van de fanfare is voor de meeste kinderen de echte. "De Verenigde Vrienden" uit Poppel zullen dan ook trachten dit kinderfeest in Poppel, dat reeds zoveel jaren bestaat, in ere te houden.

Frans Slegers

Van Veenmollen en Geitebokken (vervolg)

De Triomfantelijke verzoening.

Lang hielden de mensen dat wringen tegen elkander toch niet uit. De boeren begonnen minder zuur tegen elkander te kijken en riepen van verre wat ze dachten over 't weer. 't Was te zien dat al dat wringen begon te wringen en dat ze naar een gelegenheid zochten om weer broeders te worden, want zo is het volk van Welt, vredelievend van aard.

't Werd vlakaf gezegd in de Boerenbond en in de herberg dat de ruzie nu al lang genoeg geduurd had en dat er iets moest gebeuren om aan de mensen te tonen dat er maar één Welt was en zou blijven. Toen zei er zo iemand dat er niets beters kon gevonden worden dan Welt te eren in de oudste en de jongste van zijn inwoners en die twee plechtig te bezoeken met alle maatschappijen van 't dorp.

't Was maar gezegd om te lachen, maar het voorstel verwierf toch algemene bijval want daar was geen politiek mee gemoeid en het geviel nu juist dat Jefke Van Gils, de oudste man van 't dorp, in de Straat woonde en dat Lewiske, de vrouw van Cornelius Becanus, sinds enkele dagen in 't Singeltje in 't kraam lag. Daar werd spoed gemaakt met de zaak en 's zondags daarop trok de stoet al uit. Hij werd gevormd op 't Meuleneind, aan Toon Luyten, want 't was zo gezegd, de stoet zou heel 't dorp doorlopen. Het kanon ging af en de eerste groep te paard, kwam in beweging.

Joanna Molana reed in 't midden: zij verbeeldde de Maagd van Welt, en die eer was haar te beurt gevallen, omdat zij bewijzen van haar rijkunst had gegeven in de paardencirk. Heur tenger lijf stak in een geel kleed en een hemelsblauwe mantel hing breed uiteen over de lichte hakkenei die zij bereed. Zij droeg aan hare arm het nieuwe schild van Welt: Sint Michiel, geheel in 't goud in de blauwen bovengrond, en onder,

in 't gevelvak, Sint Jan met zijn gezicht haast verborgen in zijn lange haren en een licht purperen kleed aan, de kleur van de bloemekens van de hei. Nevens de Maagd reden twee jonge boerenkerels op zware paarden: zij droegen rozen op hunne hoed en een blauw-gele sjerp dwars over de borst. Hun zware paarden sloegen hun hoeven kletterend op de kasseien: zij wrongen met hun lijven en schudden met hun koppen en 't was al spier en beweging dat er wemelde onder hun gladde huid.

Dan volgde de Sint-Nicalauskring, de beroemde fanfare. Fons van de maalter droeg de leeuwen-vlag van 't Vlaams Verbond voor hem uit, en achter hem kwamen de hoornblazers met de hand aan hun zwijgend instrument. De kleine trommelaars stapten fier in 't gelid voor de schreeuwende klarinetten en de schetterende koperen instrumenten. Heel de Straat schoot vol muziek en Charel Van Loon joeg de donder van de grote trom er tussendoor met rake forse slagen, die de ruiten der huizen deden daveren. Al de leden van de Sint Nicolauskring waren gekleed op hun paasbest. Zij droegen fijne kostuums, naar de laatste mode, met een hel gekleurd zakdoekje in 't bovenzakje van hun jas, lichte bruine schoentjes, heldere zijden kousen en hier en daar liep er al één tussen met een echte gabardine aan zijn lijf.

Dan kwam de machtige Boerenbond, achter de wit-groene, wapperende vlag, waar Sint Isidorus in stond te knikken en te buigen. Een eerste groep moest de oude tijd verbeelden: hij werd gevormd door boeren met hoge zijden klakken op hun kop, rode zakdoeken om hun hals en blauwe kiel en aan hun lijf. Hun voeten zaten in grote klonen, gevuld met hooi en op hun schouders droegen ze allerhande gerief: schuppen, vlegels, gaffels en hooigritsels. Ze stapten fier op maat en 't was wonder om zien, wat een indruk van kracht ze gaven tegenover de fijne heertjes der fanfare. Jan Baelemans, Antonius Ambrosius en Cornelius Palum leidden deze groep, gaande in de eerste rij.

Er volgde een kleine tussenruimte en daar ging een maagdeke in, in 't wit gekleed, dragend een gouden hoorn van overvloed waar een prach-

tige ruiker in stak van gele korenaren en haverbellen, die omhoogschoten uit een krans van heidebloemen. De nieuwe tijd ging daarachter. Eerst liepen zware ploegen, met ontzaglijke scharen op hun wielte voorbij, en cultivatoren met blinkende schijven en nieuwerwetse ijzeren eggen, en toen kwam Slegers uit de Heg met zijn zaaimachien, door twee paarden getrokken en zo breed dat het heel de steenweg besloeg. Suske Van Hees reed hem achterna met zijn maaimachien en achter hem kwam de garçon met een mestwerper. De ontzaglijke dorsmachien door een poffende tractor voortgesleept, kwam laatst van al aangeboid met een gerammel en geratel als een hel.

Achter de Boerenbond, kwam als van zelfs de wagen van de melkerij: 't was oprecht indrukwekkend. Bonneken Van Hees en Fien Segers stonden van voor met een heldere witte voorschoot aan, achter een tafel bedekt met een hoge piramide van Weltse boter en bloemen. Achter hen stond een verhoog bezet met blinkende melkkitten en daar zat de dikke directeur midden in, met zijn waggelende kaken, als een zwijgend bewijs van de kracht van melk en boter.

De bijbedrijven van 't boerengedoen volgden. Toon Moeskops kwam eerst. Als hoofd van de Biebond, de Sint-Ambrosiusgilde, droeg hij een biekorf op zijn hoge stok. Zijn oude benen deden geweld om op stap te gaan en hij zeverde wat nevens de steel van zijn pijp terwijl hij rondkeek en lachte en knikte tegen de mensen. Slechts enige leden van zijn bond volgden, maar zij waren onkenneijk, want zij hadden de biekuif over hun kop en men zag niets dan brandende pijpen die door 't ijerweefsel staken.

De nederige geitenbond, de Sint-Jansbond genaamd, kwam achter de biebond. Jan Van Marijnen droeg een beschilderd bord waar een oud vrouwtje met een mager geitje op stond, en nevens hem, aan de hand van Jo Stoom, ging de grote geitebok. Zijn lange horens waren voor de gelegenheid verguld, en op zijn borst, onder het witte puntbaardje, hing de gouden medaille waarmee hij vereerd was, aan een breed zijden lint in de nationale kleuren. 't Was een pracht

van een beest, dat zijn weerga niet had in heel 't koninkrijk, de roem van 't Meuleneind en de glorie van 't graafschap, maar van in een stoet te gaan had hij maar weinig verstand. Hij wrong buitenuit en deed vieze sprongen en Jo moest gedurig op zijn snuit slaan en hem toesnauwen: "Kunt ge dan, matverdekke, niet wat op stap gaan!" De leden van de geitenbond volgden, simpele mensen die wat beschaamd keken, maar 't is zeker dat de oude spotnaam daar wat schuld aan had.

De kiekenboeren hadden veel beziens. Hun wagen verbeeldde een reusachtige hen, met pluimen en hoog rode kam, die op een nest zat. De eieren vielen er aanhoudend uit en Sooi Van de Pol stond er achter om ze op te vangen in zijn hoed.

Nu volgden de verenigingen zonder winstgevend doel. Eerst de Bond der Grote Gezinnen. Daar konden al de leden niet ingaan, want alles wat te Welt getrouwd is, is daar lid van. Maar Jaakske Van Gils vertegenwoordigde ze allen. De oudste dochter droeg een korfke met bloemen en daarachter kwamen Jaakske en Trees, met haar kleinste kind op de arm. De zeven zonen van hun huishouden kwamen achterna in een schoon rechte lijn, die naar beneden liep van de oudste naar de jongste. Desje volgde met de vlag van de Sint-Teunisgilde, dan de duivenmelkers met constateurs en duivenkevis op hun rug, dan de leden van de veloclub met hun versierde rijwielen aan de hand.

De stoet werd gesloten door een komische groep die de volkenbond voorstelde. Lewie van Toon Brosens kwam eerst spelend op zijn harmonica. Hij droeg een hoge buis en een lange piteleer lijk Uncle Sam van Amerika en de vier natiën van de wereld gingen arm aan arm achter hem aan. Kees Van Hees zijn gezicht was zwart gemaakt. Hij droeg een ring in zijn neus, een spannende zwarte trui en zwarte onderbroek en daarover een helderwit roksken om zijn heupen. Jef van 't Hoogeind was geel geschilderd met schuins getrokken zwarte wenkbrauwen. Hij droeg een lang, statig geel kleed met brede mouwen, en op zijne kop, een mutske van dezelfde kleur. Een lange staart haar hing van

zijne hals tot in de vouwen van zijn knieën. Toon van Lenaerten had hoge veren op zijne kop steken lijk een roodhuid in een bont gekleurde deken over zijne schouders. Staf van de garçon naar de laatste mode gekleed, en met een grote bril op zijn neus, verbeeldde het witte ras. Amerika speelde op de harmonica en vier natiën sloegen hun benen uit en dansten op de maat van het lied:

Wij zijn gezworen kameraden
Wij zullen malkanderen niet verlaten
Wij zijn bijeen en wij blijven ondereen
Wij zullen onder elkander geen ruzie maken

Heel de gemeenteraad kwam wat achterna in de beste verstandhouding. Op twee rijen stond het volk voor de huizen en de trekkende stoet nam het mee op zijn doortocht. 't Was een ontzagelijke hoop die door de straat wemelde en Treske Van de Wouwer pikkelde wat achterna met heur stokske de hand gedrukt op heur zere heup.

Jefke Van Gils zat aan 't vuur met een gloeiende kool tussen de tang en zijn opgestopt pijpke in de mond, toen de burgemeester met een drie-kleurige sjerp aan binnenkwam. Hij keek wat verwonderd omhoog, maar Mieke Van Heyst riep dat het muziek buiten op hem stond te wachten. Hij pruttelde wel wat tegen toen de burgemeester hem de arm gaf maar hij ging toch mee. En Jaak kwam achterna met een biezen leuningstoel. Toen Jefke de deur uitstompeelde, ging er van al het volk dat er stond een daverend bravo omhoog; de fanfare speelde de Vlaamse leeuw, de vlaggen wuifden, de biekorf wipte op en neer op de lange stok, en de brigadier van de douanen, die daar op ronde was, sloeg aan.

De burgemeester stak zijn hand omhoog en toen het volk stil was geworden, zei hij zo: "Jefke, al de mensen die hier staan, zijn gekomen, omdat gij nog de oude, echte heiboer zijt van vroeger. Zo gij altijd geweest zijt, zo zijn ook onze vaders geweest, met wie gij geleefd hebt, in u vereren wij de mensen nog zo arm en toch zo blijmoedig, zo schraal gevoed en toch zo ijzer-

sterk. Zij sloegen een kruis als het schemerde door hun vensterkens en gingen verheugd de lange werkdag door in de brandende zon totdat de smoor omhoog kroop uit hun velden. Ze hebben de heidegrond geroerd met liefde en al wat hij schonk namen zij aan met een dankbare blik naar boven. Zij leefden tevreden en de blijheid woonde met hen onder het strooien dak en de echt Kempische leute zat met hen des winters rond het vlammeende turfvuur. Wij kregen van hen onze sterke armen en ons taai geduld en de diepe godsdienstzin, die immer in Welt heeft gebloeid. En nu wij hier voor u staan, zeggen wij het luid: wij willen blijven zoals gij en onze vaders geweest zijt en onze kinderen zullen wij leren te zijn zoals zij. Bezie de ogen van al de mensen die hier staan, zij houden van u als een kind van zijne vader en roepen u toe: blijf nog lang met ons, Jefke Van Gils, de laatste die nog leeft van de oude heiboeren."

Jefke keek om naar Mieke Van Heyst en Mieke schreeuwde hem in zijn oor: "de burgemeester zei dat ge nog lang zult leven." "Ha", zei Jefke en hij draaide langzaam zijn waterige ogen naar de burgemeester: "'t Zou nog genoeg gaan", zei hij, "maar met de afgang, daar sukkel ik geweldig mee." Het werd stil en de mensen die achter stonden gingen op hun tenen staan en rekten hun halzen uit, want daar kwamen nu twee jongetjes naar voren. De ene boog diep voor Jefke en zei een schoon gedichtje op: "Eerst de Ouderdom" dat meester Van Beek gemaakt had en toen hij gedaan had bood de ander op een zilveren schotel een nieuwe pijp en een gevulden tabakzak aan de feesteling. Jefke's gezicht verhelderde toen hij de pijp opnam. Hij bekeek ze met een echte kennersblik en toen stak hij ze in zijne mond en joeg er zijn adem een paar keren door om te zien of ze trok. De burgemeester begreep, hij vulde de pijp en gaf vuur. Dan ging er een luid gejubel omhoog. De fanfare speelde: "Waar kunnen we nog beter zijn" en 't volk zong mee en Jefke smoorde het calumet des vredes met smakkende lippen en diepe kuilen in zijn oude kaken. Hij joeg de rook omhoog en de blauwe wolkjes stegen op en schoten uiteen om 't overal te zeggen dat het weer vrede was op 't dorp.

De stoet keerde om en nam aan Charel Segers de richting van de Dijk. Aan het nieuwe kapelanenhuis stonden drie pastoors achter 't haagsken: die van Sint Michiel, die van Sint Jan en de vorige pastoor, die 25 jaar trouwe dienst had gedaan bij Sint Michiel en nu van een jaargeld leefde op zijn buitengoed, in 't verre Hageland te Rooy dat hij wat aan 't opknappen was om uit te rusten. Toen de Boerenbond voorbijtrok richtte de oude pastoor zijne kop fier omhoog, en hij mocht het doen want het was zijn werk dat daar ging. Zijn rechter hand stak onder zijn singel en speelde met de horlogeketting. Hij wipte wat op en neer op de tippen van zijn schoenen en zijn ogen glinsterden weer met jonge glans, want, als het zwaar alaam der boeren als een daverende batterij voorbijrolde, gingen alle ogen met een lach en een knik naar hem, de oude kapitein. De pastoor van Sint Michiel was stil: hij hield zijn hand voor zijne mond en kuchte wat om zijn ontroering te verbergen. De pastoor van Sint Jan keek scherp toe door zijn glinsterende brilglazen. Hij neep zijn lippen opeen, daar trilde iets in zijn magere kaken en hij schoof zijne hoed wat achterover om lucht te geven aan de geestdrift die zat te woelen in zijne kop. Toen de stoet voorbij was, wierp de pastoor veteraan zijn gezicht wat vooruit naar die van Sint Jan. "'t Is verdekken toch nog maar schoon!", zei hij en hij wreef in zijn handen en krabde in het haar achter zijn oren. "Om uit te schilderen, potdorie!", was het rake antwoord, want zij waren gewoon hun woorden vast te leggen, lijk echte, brave boeren-pastoors dat doen.

De stoet trok het Singeltje binnen en ging in een halve kring staan voor de deur van Cornelius Beccanus. De burgemeester ging weer naar binnen en 't duurde wat eer hij terugkwam, maar eindelijk verscheen hij toch met Lewiske en de fanfare speelde zacht als een wiegelied. Lewiske ging zitten in een rood fluwelen stoel, die Nelles had buitengebracht. Zij zag nog wat bleek en keek verlegen naar al de mensen en Kee, de baakster, ging achter haar staan en trok de witte neusdoek goed dicht rond het tere lijveken van 't kindje. Weer stak de burgemeester zijn hand omhoog, de fanfare viel stil en de mensen rekten hun eigen weer uit om te

horen wat hij ging zeggen: "Lief kindeken", sprak hij, "wij komen van de oudste mens van Welt en nu staan wij voor u die de jongste zijt van ons allen. Veel is er veranderd sinds de oudste van ons allen in de wereld kwam, en veel zal er veranderen tijdens uw leven. Want als gij oud zult zijn, lief kindeke, dan zal er in Welt geen heide meer bloeien. Uw huizen zullen verrijzen waar de zwarte dennen nu groeien en uw vee zal grazen in de malse weiden, daar waar de stille vennen nu liggen te dromen. En al wat woest en wild is, zult gij openrijten met uw ploegen en uw gouden oogsten zult gij maaien op de nu zo rozige heuveltjes der heide. Maar het offer van zijn schoonheid zal Welt brengen met vreugde om al zijn kinderen te voeden die zijn moeders zullen schenken en aan allen een plaatsken te gunnen op de enge schoot. Maar één mogen zij blijven van hart en van ziel al die komen zullen na ons, en als de zware stem van Sint Michiel over uw landdouwen zal gaan, dat de heldere parochieklokskens dan antwoorden, als kinderen op de stem van hun moeder, en dat het klinke blij en eensgezind van uit de Straat, van de Baalse Dijk, vanuit de Overhei en van elders. Dit is de wens die heden uit ons hart komt. Groei en bloei, lief kind, groei en bloei, lief Welt, strek u uit, maar houd hart en ziel steeds vroom als degenen die ons zijn voorgedaan."

Nu trad er een maagdeke in 't wit vooruit en schonk het borelingske en fijn bavetteke dat de zusters zelf geborduurd hadden. Zeven andere meisjes stonden in een rij geschaard en ze zongen, terwijl de fanfare speelde:

Wie zal er ons kindeke douwen
En doet het zijn moederken niet
Wie zal er zijn dekentjes vouwen
Dat 't schaars door een holleke ziet
Kleine, kleine moederke alleen
Douw, douw, douw, douw derideine
Kleine, kleine moederke alleen
Kan van uw wiegskens niet schein

Lewiskes gezicht straalde van al de fierheid van 't moederzijn en heur ogen gingen van heur kind naar 't volk en van 't volk naar heur kind. De mensen stonden te reikhalzen en ze zagen allen

het rozig gezichtje van 't kindeke dat zijn handjes loswong van onder de witte neusdoek en zijn kleine vingertjes opensperde naar moederke. De vrouwen stonden te wenen en de stuurste mannen voelden iets door hun lijf gaan en de bieorf bibberde lichtjes op de lange stok, want het was er zo aandoenlijk en zo plechtig als in een kerk. De verklede boeren hielden voorover als de herders bij de kribbe, de vier natiën in hun bonte kleren, keken toe als de koningen die kwamen van verre en de stemmen der kinderen klonken hel en fijn als die van den engeltjes, die zongen te Betlehem: "Gloria in excelsis Deo!" Vrede den mensen van goede wil.

Dr. A. Van Baelen(1955)

Het geslacht Van Beurden(3)

Derde en laatste deel van onze genealogie Van Beurden. Hierin wordt beschreven hoe via een andere tak nog Van Beurden's in onze contreien terechtkomen. Voor de generaties XIX, XX en XXI moeten we je verwijzen naar het juni-nummer van ons tijdschrift.

XVIII.GIJSBRECHT VAN BEURDEN

Hij werd geboren te Tilburg rond 1380 als zoon van HERMAN VAN (BOERDEN) BEURDEN (XIX) en ODA. Gijsbrecht was gehuwd met HEILWICH. Uit dit huwelijk:

1.PETER VAN BEURDEN, geboren rond 1397, zie XVII.

2.GIJSBERT VAN BEURDEN werd geboren rond 1399 en was gehuwd met ALEIJT DE BEER.

3.GERRIT VAN BEURDEN werd geboren rond 1404 en was gehuwd met HEILWICH WISCAERTS.

4.PAUWELS VAN BEURDEN werd geboren rond 1404 en was tweemaal gehuwd: eerst met ALEIJT en daarna met JUTTA VLEMMINGS.

5.HENDRICK VAN BEURDEN werd geboren rond 1404.

6.GOESWIJN VAN BEURDEN werd geboren rond 1404.

7.KATHELIJN VAN BEURDEN werd geboren rond 1404 en was gehuwd met GHERIT DE WIT.

8.OEDA VAN BEURDEN werd geboren rond 1404 en was gehuwd met JAN WILLEM BROCK.

XVII.PETER VAN BEURDEN

Hij werd geboren rond 1397. Peter is in ondertrouw gegaan in het jaar 1415 met GEERBORCH. Uit dit huwelijk:

1.DANIEL VAN BEURDEN werd geboren te Tilburg rond 1417.

2.PETER VAN BEURDEN werd geboren rond 1422.

3.ALEIJT VAN BEURDEN werd geboren rond 1422 en was gehuwd met JAN DE HEERDE.

4.MARIE VAN BEURDEN werd geboren rond 1422 en was gehuwd met GERRIT STELAERT.

5.LIJSBETH VAN BEURDEN werd geboren rond 1422 en was gehuwd met JAN PETERSZ VAN DE LOO.

6.MECHTELD VAN BEURDEN werd geboren rond 1422 en was gehuwd met VRANCK VAN DER HOEVEN.

XVI.DANIEL VAN BEURDEN

Hij werd geboren te Tilburg rond 1417. Daniël is in ondertrouw gegaan in het jaar

1440 met LUIJTGAARD. Uit dit huwelijk:

1.PETER VAN BEURDEN werd geboren rond 1445, zie XV.

2.JAN DANIEL JAN VAN BEURDEN werd geboren rond 1446 en was eerst met ENGEL en later met MARY PAULUS VAN BEURDEN (VAN BOERDEN) gehuwd.

3.GERRIT VAN BEURDEN werd geboren rond 1446.

XV.PETER VAN BEURDEN

Hij werd geboren rond 1445. Peter is in ondertrouw gegaan in het jaar 1475 met KATHELIJN VAN DE HOEVEN. Uit dit huwelijk:

1.ANTONIUS PETER DANIEL VAN BOERDEN (BEURDEN) werd geboren te Tilburg rond 1475, zie XIV.

Peter hertrouwde LUIJTGAARD. Uit dit huwelijk:

2.LUIJTGAERD PIETER DANIEL VAN BOERDEN werd geboren rond 1477.

3.AGNES PETER DANIEL VAN BOERDEN werd geboren rond 1477 en was gehuwd met GERRIT ADRIAEN SMOLDERS.

4.LUIJTGAERT PETER ANTONIUS VAN BEURDEN (BOERDEN) werd geboren rond 1477 en huwde driemaal: eerst met ANTONIUS MEEUWS, daarna met OTTEN BEJKENS en uiteindelijk nog met WOUTER PETER WOUTER PEIJNENBURCH, burgemeester en schepen van Oisterwijk, geboren rond 1542, overleden te Oisterwijk en daar begraven op 29 oktober 1582.

XIV.ANTONIUS PETER DANIEL VAN BOERDEN (BEURDEN)

Hij werd geboren te Tilburg rond 1475 en overleed rond 1535. Antonius was gehuwd met MARY LAUREIJS ELLEN MUTSAERTS. Antonius hertrouwde ENGEL BERTHA BERIJS PETER EELKENS. Uit dit huwelijk:

1.KATHARINA ANTONIS PETER VAN BOERDEN werd geboren rond 1506 en was gehuwd met PAUWELS LENSEN, zoon van Laureijs Aert Lensen.

2.MARY ANTONIS PETER VAN BOERDEN werd geboren rond 1506 en was gehuwd met WILLEM SNIJERS, zoon van Thijs Jan Thijssen (Snijers) .

3.ENGELEN ANTONIS PETER VAN BOERDEN werd geboren rond 1506 en was gehuwd met ANTHONIS VAN DER WOUW, zoon van Jan van de Wouw.

4.ANTHONIS VAN BOERDEN (BEURDEN) werd geboren rond 1506.

5.NICLAES VAN BOERDEN (BEURDEN) werd geboren rond 1506.

6.ROELOF VAN BEURDEN werd geboren rond 1506. Civiele processtukken GA Tilburg int. 0014 nr.1047: Henrick Jan Zwagemakers contra Roeloff Thoniss. Van Beurden en Goijaert Peter Crillaerts, betreft het gebruik van een voetpad, 1564-1566. Roelof was gehuwd met MARIA WILBERTS, daarna met ALEIJT DRIESSEN en uiteindelijk met HILLEGOND SIJMONS.

7.PETER ANTONIUS PETER VAN BUERDEN werd geboren rond 1507. Civiele processtukken GA Tilburg inv.0014 nr.1170: Cornelis en Laureijs, zonen van Cornelis Janss. Van Gorp, contra Peeter Anthonissoon Van

Buerden, betreft betaling van pacht(1584). Inv.0014 nr.1158: De kinderen van Cornelis Claes Geertiss contra Peeter Anthonissoon Van Buerden, als beslaglegger op de goederen van wijlen Pauwel Cornelis Claes Geertiss., betreft betaling van schulden wegens verkochte goederen aan Pauwel(1583). Peter was achtereenvolgend gehuwd met JUDITH NICLAES STEVEN HUYBEN, ELISABETH JAN JAN MUTSAERTS en JUTTA LAUREYS VAN HOLTEN.

8.JAN ANTONIS PETER VAN BOERDEN werd geboren rond 1508 en was gehuwd met CORNELIA GERRIT WILLEM BECK.

9.CORNELIS ANTONIS PETER VAN BOERDEN werd geboren in het jaar 1514, zie XIII.

XIII.CORNELIS ANTONIS PETER VAN BOERDEN

Hij werd geboren in het jaar 1514 en huwde rond 1534 ALEIJT PETER HERMAN VAN HEIJST. Uit dit huwelijk:

1.PETERKEN CORNELIS ANTONIS VAN BOERDEN werd geboren rond 1541 en was gehuwd met HENDRICK CLAES HENDRICKX.

2.ANNA CORNELIS ANTONIS VAN BOERDEN werd geboren rond 1541 en was gehuwd met JAN SNEL JAN SNELLAERTS.

3.CORSTIAAN CORNELIS ANTHONIS VAN BOERDEN werd gedoopt in het jaar 1545, zie XII.

XII.CORSTIAAN CORNELIS ANTHONIS VAN BOERDEN

Hij was schepen van Tilburg en werd gedoopt in het jaar 1545. Corstiaan is getrouwd rond 1570 met DIGNA DENIS JAN REYNEN, dochter van Denis Jan

Reijnen. Uit dit huwelijk:

1.DENIJS CORSTIAAN CORNELIS VAN BEURDEN (BOERDEN) werd geboren rond 1571, zie XI.

2.ALEIJDT CORSTIAAN CORNELIS VAN BEURDEN (BOERDEN) werd geboren rond 1573 en overleed voor 1602. Aleijdt is getrouwd voor maart 1597 LAUREIJS DENIS LAUREIJS COLEN, zoon van Denijs Layreys Colen en Barbara Pulskens. Hij overleed te Tilburg op 4 april 1617.

3.PETERKEN CORSTIAAN CORNELIS VAN BEURDEN (BOERDEN) werd geboren rond 1573 en was gehuwd met PETER QUIRIJN LAUREIJS LEURS.

4.CORNELIA CORSTIAAN CORNELIS VAN BEURDEN (BOERDEN) werd geboren rond 1573 en was gehuwd met JAN BROERTKENS, zoon van Peeter Claessen Broertkens.

5.JUDITH CORSTIAAN CORNELIS VAN BEURDEN (BOERDEN) werd geboren rond 1575 en is getrouwd op 26 januari 1605 met PETER PETER MICHIELS, zoon van Peter Michiels.

6.HENRIXKEN CORSTIAAN CORNELIS VAN BEURDEN (BOERDEN) werd geboren rond 1575 en is getrouwd op 26 januari 1605 met HENDRICK JAN WOUTERS.

XI DENIJS CORSTIAAN CORNELIS VAN BEURDEN (BOERDEN)

Hij werd geboren rond 1571 en overleed voor 1631. Civiele processtukken GA Tilburg: inv.1400 nr.0014: betreft het beschadigen van een gehuurd hooiland, gelegen *aen d'oude vaertken te Capelle*(1617), met retroacta(1614 en 1615). Denijs is getrouwd te Tilburg op 28 januari 1601 met IDA PETER CORNELIS MUTSAERTS.

Uit dit huwelijk:

1. CORSTIAAN DENIS CORSTIAAN VAN BEURDEN werd geboren te Tilburg rond 1601 is gehuwd op 27 februari 1628 met JENNEKE ADRIAAN LEERMAKERS.

2. PETER DENIS CORSTIAAN VAN BEURDEN werd geboren te Tilburg en gedoopt op 16 mei 1603. Peter is getrouwd te Tilburg op 24 februari 1626 met ALEIJDT PETER ADRIAEN VAN HEIJST.

3. ANNA DENIS CORSTIAAN VAN BEURDEN is geboren te Tilburg rond 1608 en is getrouwd op 25 juni 1633 met ADRIAEN LEERMAKERS.

4. ADRIAAN DENIS CORSTIAAN VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 4 april 1610 en overleed voor 1616.

5. CORNELIS DENIS CORSTIAAN VAN BEURDEN werd gedoopt op 30 maart 1616, zie X.

6. ADRIANUS DENIS CORSTIAAN VAN BEURDEN werd gedoopt op 30 maart 1616.

7. JAN DENIS CORSTIAAN VAN BEURDEN werd gedoopt op 25 juli 1618 en was gehuwd met ANNA HERMAN ADRIAAN REIJNEN, dochter van Herman Adriaen Jan Reijnen en Margareta Cornelis Willem Verschueren. Jan hertrouwde GEERTRUYD JAN CORNELIS BERIS.

8. DINGEMAN DENIS CORSTIAAN VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 18 juni 1621 en overleed er op 18 november 1690. Dingeman is getrouwd te Tilburg op 4 mei 1647 met ANNA CORNELIS DE BEIR, doch-

ter van Cornelis de Beir.

X. CORNELIS DENIS CORSTIAAN VAN BEURDEN

Hij werd gedoopt op 30 maart 1616 en overleed te Tilburg op 7 september 1681. Cornelis is getrouwd te Tilburg op 9 januari 1638 met HEIJLTJE LAURIJSEN (ook genaamd Helena overleed te Tilburg op 11 augustus 1662). Zij woonden op de Heikant te Tilburg. Uit dit huwelijk:

1. CORNELIS VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 19 mei 1640.

2. WILLEM VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 11 januari 1645.

3. HENDRIK VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 28 maart 1647.

4. JAN CORNELIS DENIS VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 18 mei 1650, zie IX.

IX. JAN CORNELIS DENIS VAN BEURDEN

Hij werd gedoopt te Tilburg op 18 mei 1650 en overleed voor 1701. Jan is getrouwd te Tilburg op 8 september 1676 (voor de kerk op 9 september 1676) met MARIA ANDRIES ADRIAEN LEERMAECKERS, dochter van Andries Adriaan Leermaekers en Catelijn van Emmen, gedoopt te Tilburg op 2 november 1647 en overleden voor 1701. Uit dit huwelijk:

1. ANDREAS JANZ. VAN BOERDEN werd gedoopt te Tilburg op 8 mei 1678 en overleed er op 29 september 1727. Andreas is getrouwd te Tilburg op 6 september 1701 met ADRIAANTJE JAN MICHIELSZ. PULSKENS, gedoopt te Tilburg op 4 december 1671 dochter van Johannes Michiel Adam Pulkens en Jenneken Peter Jan Vrancken, begraven aldaar op 3 juli 1720.

2.HENDRICUS VAN BEURDEN werd geboren te Tilburg op 2 mei 1680, zie VIII.

3.HELENA VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 13 november 1681 en is getrouwd te Tilburg op 28 augustus 1707 met ANTONIS REIJNEN, zoon van Jan Reijnen.

4.CORNELIS VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 6 november 1683 en was gehuwd met JACOB VAN DE LAAR.

5.DIONIJS VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 27 juli 1686.

6.CORNELIS VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 23 juli 1688.

7.FANCISCUS VAN BEURDEN werd gedoopt te Tilburg op 23 juli 1688.

VIII.HENDRICUS VAN BEURDEN

Hij werd geboren te Tilburg op 2 mei 1680 en is getrouwd te Goirle op 28 mei 1708 met PETRONELLA CORNELIS MEIJNAERTS, dochter van Cornelis Peter Meijnaerts en Anneke Buijsen, gedoopt te Riel op 20 augustus 1681. Uit dit huwelijk:

1.JOHANNES VAN BEURDEN werd gedoopt te Goirle op 31 juli 1709 en is getrouwd te Goirle op 4 februari 1743 voor de kerk met ANNA MARIA PAULUS VAN VERMEULEN.

2.SIMON VAN BEURDEN werd gedoopt te Goirle op 22 november 1710, zie VII.

3.ANTONIUS VAN BEURDEN werd gedoopt te Goirle op 17 oktober 1712.

VII.SIMON VAN BEURDEN

Hij werd gedoopt te Goirle op 22 november 1710 en overleed te Tilburg op 3 au-

gustus 1795. Simon is getrouwd te Hilvarenbeek op 5 mei 1738 met JOHANNA SIMON MEEUWSEN, geboren te Gilze op 26 augustus 1712 dochter van Simon Meeussen en Joanna Pereboom, overleden te Tilburg op 10 mei 1796. Uit dit huwelijk:

1.ANTONIA VAN BEURDEN werd gedoopt te Gilze op 26 oktober 1738 en overleed te Goirle op 7 november 1794. Antonia was gehuwd met ADAM VAN DER KERKHOF, overleden voor 1784. Antonia hertrouwde te Tilburg op 9 februari 1784 ELIAS ADRIAEN ELISSEN.

2.JOHANNES SIMON VAN BEURDEN werd gedoopt te Riel op 21 juni 1741 en overleed te Tilburg op 3 april 1811. Johannes is getrouwd te Tilburg op 9 februari 1766 met DIGNENA JAN ALBERTUS PANIS, geboren te Reusel op 2 juni 1744 dochter van Jan Panis en Anna Wijnands, overleden te Tilburg op 18 januari 1819.

3.HENRICUS VAN BEURDEN werd gedoopt te Riel op 16 september 1743 en is getrouwd te Hilvarenbeek op 6 februari 1774 met MARIA MERCKX. Henricus hetrouwde te Hilvarenbeek op 25 juli 1797 met ADRIANA JAN WILLEMS gedoopt te Middelbeers op 16 september 1768 dochter van Jan Peters Willems en Catharina Adriana Paridaens.

4.CORNELIS SIMON VAN BEURDEN werd gedoopt te Riel op 23 september 1745, zie VI.

5.ANNA MARIA VAN BEURDEN werd gedoopt te Riel op 13 april 1748 en overleed te Goirle op 22 september 1781. Zij is getrouwd te Tilburg op 20 oktober 1770 met ADRIAAN VAN DEN HOUT, geboren te Riel in het jaar 1744 zoon van Franciscus van den Hout.

6.SIMON VAN BEURDEN, landbouwer, werd gedoopt te Riel op 11 juli 1750 en overleed er op 3 juli 1827. Simon is getrouwd te Tilburg op 22 februari 1784 met MARIA ANNA MOMMERS, gedoopt te Tilburg op 23 augustus 1752 dochter van Adriaan Jan Mommers en Margriet Servaas Brander., overleden aldaar op 10 april 1795.

7.PETRONELLA VAN BEURDEN werd gedoopt te Riel op 13 november 1752 en overleed te Tilburg op 27 maart 1813. Zij is getrouwd op 3 april 1785 met WILLEM HENDRIKS, zoon van Bartholomeus Hendricx.

8.PETRUS VAN BEURDEN werd gedoopt te Riel op 11 september 1755 en overleed er op 1 december 1755.

9.JOHANNA MARIA VAN BEURDEN werd gedoopt te Riel op 14 augustus 1757 en overleed voor 1789. Zij was gehuwd met ADRIAAN VROOMANS.

VI.CORNELIS SIMON VAN BEURDEN

Hij was landbouwer, werd gedoopt te Riel op 23 september 1745 en overleed te Goirle op 11 januari 1815. Cornelis is getrouwd te Alphen op 25 februari 1770 met JOHANNA WOLFS, dochter van Nicolaas Wolfs, overleden in het jaar 1770. Cornelis hertrouwde te Tilburg op 18 februari 1776 HELENA ADRIAEN SMULDERS, dochter van Adriaen Nicolaas Smulders, overleden op 2 februari 1806. Uit dit huwelijk:

1.JOHANNA VAN BEURDEN werd geboren te Alphen op 16 april 1776.

2.HENDRICUS VAN BEURDEN werd gedoopt te Goirle op 11 mei 1778, zie V.

3.JOANNES (JAN BAPTIST) VAN BEURDEN werd gedoopt te Goirle op

19 januari 1780 en is getrouwd te Goirle op 5 maart 1810 met MARIA DE GRUIJTER, geboren te Goirle op 17 september 1786, dochter van Jan de Gruijter en Maria Petronella van Beeck.

4.GERARDUS VAN BEURDEN werd geboren te Goirle op 11 februari 1782 en overleed er op 10 oktober 1785.

5.SIMON VAN BEURDEN werd gedoopt te Riel op 28 januari 1784.

6.ADRIANUS VAN BEURDEN was spinner en bakker. Hij werd geboren te Goirle op 23 mei 1785 en overleed te Hilvarenbeek op 1 januari 1841. Adrianus is getrouwd te Poppel op 7 oktober 1814 met JOHANNA CORNELIA RIEBERGHS, spinster, geboren rond 1792 dochter van Cornelius Rieberghs en Maria van der Loo, overleden op 16 november 1827. Adrianus hertrouwde te Goirle op 17 mei 1828 CORNELIA SCHILDER, dienstmeid, geboren te Hilvarenbeek op 5 december 1807, dochter van Helena Schilders, overleden aldaar op 10 december 1862.

7.ANNA MARIA VAN BEURDEN, spinster, werd geboren te Goirle op 28 april 1787 en overleed aldaar op 25 september 1816.

8.SIMON VAN BEURDEN werd geboren te Goirle op 22 november 1791 en overleed er op 16 april 1794.

9.HELENA VAN BEURDEN werd geboren te Goirle op 9 september 1794 en overleed ongehuwd te Riel op 15 augustus 1829.

V.HENDRICUS VAN BEURDEN

Hij was handwerker en wever, werd gedoopt te Goirle op 11 mei 1778 en overleed te Poppel op 21 juni 1819. Hendricus

is getrouwd te Goirle op 25 september 1796 met JOANNA VAN BEURDEN, spinster, geboren te Riel op 9 maart 1772 dochter van Mathias van Beurden en Maria Vermeulen (zie IV, blz. 24 van ons september-nummer), overleden te Poppel op 16 november 1830. Uit dit huwelijk:

1. HENRICA VAN BEURDEN werd geboren te Goirle op 12 juli 1797 en overleed te Poppel op 23 augustus 1797.

2. ADRIAEN VAN BEURDEN werd geboren te Poppel op 15 juli 1798, zie IV.

3. MARIA CATHARINA VAN BEURDEN werd gedoopt te Poppel op 17 oktober 1800 en overleed te Poppel op 11 september 1804.

IV. ADRIAEN VAN BEURDEN

Hij was wever en landbouwer, werd geboren te Poppel op 15 juli 1798 en overleed er op 17 maart 1862. Adriaen is getrouwd te Poppel op 4 juli 1821 met CAROLINA HOFKENS, kantwerkster, geboren te Baarle-Hertog op 1 december 1796, dochter van Adriaen Hofkens en Maria Catharina Vermissen, overleden te Poppel op 23 januari 1867. Uit dit huwelijk:

1. HENDRICUS VAN BEURDEN werd geboren te Poppel op 13 februari 1822, zie III.

2. ADRIANA VAN BEURDEN werd geboren te Poppel rond 1823.

3. CORNELIS VAN BEURDEN werd geboren te Poppel rond 1825 en overleed er op 23 november 1829.

4. MATHEUS VAN BEURDEN werd geboren te Poppel rond 1828.

5. CORNELIA VAN BEURDEN werd geboren te Poppel rond 1830.

6. JOHANNA VAN BEURDEN werd geboren te Poppel rond 1833.

7. ADRIANA MARIA VAN BEURDEN, landbouwster, werd geboren te Poppel op 9 oktober 1839 en overleed te Antwerpen op 17 april 1906. Zij is getrouwd te Poppel op 29 oktober 1863 met AUGUSTINUS VAN HEES, werkmán, geboren te Hilvarenbeek op 24 mei 1837 zoon van Catharina van Hees, overleden te Poppel op 15 november 1884.

III. HENDRICUS VAN BEURDEN

Hij was dagloner, geboren te Poppel op 13 februari 1822 en er overleden op 4 januari 1882. Hendricus is getrouwd te Poppel op 23 oktober 1851 met HENDRINA JANSSEN, dienstmeid, geboren te Hulsel op 16 februari 1826, dochter van Antonie Janssen en Helena van der Aa, overleden te Poppel op 24 maart 1901. Uit dit huwelijk:

1. MARIA CATHARINA VAN BEURDEN werd geboren te Poppel op 15 december 1852 en overleed er op 3 juni 1931. Zij is getrouwd te Poppel op 1 oktober 1874 met AUGUSTINUS VAN DE GENDER, veldwachter, geboren te Poppel op 13 maart 1837 zoon van Anna Catharina van de Gender.

2. ANTOON VAN BEURDEN werd geboren te Oostmalle rond 1853, ongehuwd overleden.

3. JAN FRANS VAN BEURDEN werd geboren te Poppel op 30 oktober 1857 en overleed te Oostmalle op 16 oktober 1862.

4. CHRISTIAAN BERNARD ALEXANDER VAN BEURDEN werd geboren te Oostmalle op 28 november 1860 en overleed te Poppel op 22 maart 1927. Christiaan is getrouwd te Poppel op 12 juli 1889 met HENRICA VAN DOMMELEN, ook ge-

naamd "Trien van Mussche", geboren te Poppel op 8 juni 1868 en overleden te Brecht op 14 mei 1940.

5. LUDOVICUS PHILIPPUS VAN BEURDEN werd geboren te Oostmalle op 24 december 1862, zie II.

6. JAN BAPTIST ROBERT VAN BEURDEN, café-uitbater, werd geboren te Oostmalle op 23 april 1864 en is ongehuwd overleden.

7. PAULINE VAN BEURDEN werd geboren te Oostmalle op 2 september 1866 en overleed voor 1936. Zij is getrouwd op de 8 augustus 1889 met FRANCISCUS DE JONGH, geboren te Poppel op 7 januari 1864 en er overleden op 25 september 1936.

8. EDUARDUS ANTONIUS VAN BEURDEN, dagloner en boswachter, werd geboren te Poppel op 14 mei 1868 en overleed er op 4 mei 1927. Eduardus is getrouwd op 1 mei 1889 met (ANNA MARIA) ELISABETH DE JONGH, geboren te Poppel op 9 mei 1866, dochter van Willem de Jongh en Maria Theresia Schellekens, overleden aldaar op 10 juni 1954.

II. LUDOVICUS PHILIPPUS VAN BEURDEN

Hij was smid, werd geboren te Oostmalle op 24 december 1862 en overleed te Poppel op 22 maart 1949. Ludovicus is getrouwd te Poppel op 12 januari 1899 met PHILOMENA MOESKOPS, ook genaamd Mina, geboren te Poppel op 27 augustus 1872, dochter van Antonius Moeskops en Josephina van Gestel, overleden aldaar op 23 februari 1960. Uit dit huwelijk:

1. HENDRIK ANTOON VAN BEURDEN, ook genaamd Henri, werd geboren te Oostmalle op 30 augustus 1900, zie I.

2. MARIA JOSEPHINA ANTONIA VAN BEURDEN werd geboren te Poppel op 6 februari 1902 en overleed te Ravels op 30 juli 1957. Maria was gehuwd met ALFONS FRANCISCUS WILLEMS, geboren te Ravels op 10 november 1904 en overleden te Poederlee op 22 november 1983. Alfons was later gehuwd met CAROLINA VAN BREDA.

3. MARIA JOHANNA VAN BEURDEN werd geboren te Poppel op 19 oktober 1903 en overleed te Turnhout op 18 juli 1988. Maria was gehuwd met ANTOON GUSTAAF HUYBS, geboren te Poppel op 10 februari 1886 en er overleden op 17 augustus 1968.

4. ALOYSIUS HENRICUS VAN BEURDEN werd geboren te Poppel op 22 april 1906 en overleed er op 24 september 1966.

5. VICTOR VAN BEURDEN, bisschop in de Kongo, werd geboren te Poppel op 7 januari 1908 en overleed te Zoersel op 22 april 1991.

6. ANTONIUS EDUARDUS ALEXIUS VAN BEURDEN werd geboren te Poppel op 17 juli 1909 en overleed er op 10 februari 1995. Antonius was gehuwd met ELISABETH VAN ROOIJ, geboren op 25 februari 1917, dochter van Marinus van Rooy en Maria Petronella Woestenburg.

7. FRANCISCUS XAVERIUS VAN BEURDEN, postbode, werd geboren te Poppel op 2 december 1910. Hij is getrouwd te Ravels op 15 september 1942 met AMANDA VAN DEN BROECK.

8. JOZEF VAN BEURDEN, ook genaamd Jef, werd geboren te Poppel op 14 mei 1913 en overleed er op 31 maart 1988. Hij was gehuwd met

MARIA VRIJSEN, geboren te Goirle op 7 oktober 1917, overleden te Turnhout op 11 januari 1991.

9. ANNA VAN BEURDEN. Anna was gehuwd met ALFONS KEYZERS, geboren te Poppel op 21 maart 1910, overleden te Turnhout op 3 december 1998.

I. HENDRIK ANTOON VAN BEURDEN

Henri was hoefsmid en werd geboren te Oostmalle op 30 augustus 1900. Hij overleden te Poppel op 25 januari 1937. Hendrik was gehuwd met JOANNA MARIA JOSEPHINA KEYSERS, ook genaamd Fien, geboren te Poppel op 14 november 1903, overleden te Mol op 20 december 1995. Uit dit huwelijk:

1. RENATUS JOANNES JOZEF VAN BEURDEN, ook genaamd René, geboren te Poppel op 26 maart 1926, overleden te Turnhout op 4 oktober 1997. Hij was gehuwd met MARIA LAURENTIA CORNELIA BOTERMANS.

Wim Fase en Jan van Beurden

Was Antonius Scherders uit Weelde een boef of een gekscheerder?

Onderhavig verhaal is samengesteld op basis van een bundel gekopieerde archiefstukken van 'het Drossaertschap van Brabant'. Vermoedelijk is dit het werk geweest van Maurice De Smedt uit Brussel, van wie een brief zat bij de bundel. De documenten zijn gevonden in het archief van de heemkundekring. De kopieën van de originele geschreven vellen zijn voorzien van de nummers D80/1 tot D80/26.

De Weeldenaar Anthonis Scherders

Anthonis Scherders werd in januari 1693 te Weelde geboren. In het doopregister staat zijn

doopsel immers ingeschreven op 17 januari van dat jaar. In de omgang was hij bekend als Tjo Maij Willeme. Hij woonde bij de 'schoothom ofte staeck daer men den vogel schiet'. In feite bedoelde men hier de Schutsboom van het schuttersgilde, vooraan in de Groes. Volgens zijn getuigenis heeft hij daar, op drie jaar na, altijd samen met zijn zuster gewoond, in het huis dat beiden geërfd hadden van hun ouders. Vanaf zijn dertiende zou hij namelijk een drietal jaren te 'Halven, een ure van Weelde' hebben geleefd. Toen men hem tijdens zijn proces daarnaar vroeg, zei hij dat Halven 'op Hollandschen bodem' lag. In feite was hij wegens een aanslag op Hendrick Tollebiec daar naartoe gevlucht, zoals verder zal blijken. Later heeft Jan Van Helmont het huis van Scherders gehuurd. Volgens deze laatste voor 36 gulden, maar met dien verstande dat hijzelf en zijn zuster jaarlijks de lasten (16 à 17 gulden) zouden betalen.

De gerechtszaak in 1727

Antonius Scherders werd beticht van een hele reeks misdrijven die hij bijna alle te Weelde zelf pleegde. Alles speelde zich af tussen 1711 en 1727. Wat hij in werkelijkheid uitspookte, is op zijn minst indrukwekkend te noemen. Over zijn 'heldendaden' liep in 1727 een proces met zo'n lange lijst van aanklachten dat je wel zou kunnen spreken van een hardnekkige recidivist. En toch menen sommigen dat hij geen echte misdadiger was, maar wel gewoon 'nen plezante'. Hieronder volgt dan een lijst van de betichtingen die tegen hem waren uitgebracht. Daarbij baseren we ons op de acten van de verhoren en van de veroordeling. Sommige feiten gaf hij wel toe, maar hij wist ze stuk voor stuk te omkleden met verbloemende uitleg en excuses. Een aantal andere beschuldigingen ontkende of weerlegde hij resoluut. Daarom vinden sommigen hem geen echte crimineel. Uit een uitgebreid onderzoek te Weelde op last van de rechtbank van Brussel bleek evenwel, dat hij toch niet zomaar wat kruimelmisdrijfjes op zijn kerfstok had, maar dat hij een hele rist misdaden met wapens gepleegd had. En daarvan waren vooral Weeldenaren het slachtoffer.

De diefstal bij Van Haeren te Poppel

Een zaak waarop nogal werd ingegaan, was de diefstal van een paard bij Adriaen Van Haeren uit Poppel. Die deed zich voor in 1722 of 1723. Een acte zegt, dat het bewuste paard in de stal van Scherders werd gevonden. Scherders verdedigde zich door te stellen dat hij een zwart-bruin paard aan Van Haeren had verkocht, samen met een *'veerse'* (vaars) voor zeven en een halve pattacons. Toen zou hij met Van Haeren hebben afgesproken, dat hij het paard nog een dag of vier-vijf zou mogen gebruiken. Op een zondagnamiddag zou hij samen met Gabriël en Wouter Van Helmont, die op het moment van onderhavig getuigenis al overleden was, naar het huis van Adriaen Van Haeren te Poppel zijn gegaan. De acte zegt niet waarom ze dat deden, maar wellicht gingen ze toen het paard afleveren. Het was volgens hem Gabriël Van Helmont die het paard daarna uit de stal heeft gehaald, zonder dat Scherders enige weet had van de wijze waarop Van Helmont het paard *'gekregen'* had. Hoe dan ook, Scherders beweerde dat Van Helmont het paard bij hem afleverde terwijl hij stond te praten met Jan Tollebier die bij de pastoor woonde. Hij voegde daar nog aan toe, dat Jan Van Helmont, de pachter van zijn huis en grond, het paard daarna nog heeft *'gehadt ende gebruik't'*. Tenslotte poneerde hij dat Van Haeren de verkoopprijs met hem had afgerekend.

Het pistoolschot naar Tollebier

Te Brussel werd hij opnieuw aan de tand gevoeld in verband met een affaire op 31 maart 1711. Hij was toen negentien jaar oud. Volgens het vonnis had hij toen Hendrik Tollebier, die een neef was van zijn moeder, met een pistool in het bovenbeen geschoten. Daarvoor had de schepenbank van Weelde hem op 22 februari 1722 bij verstek al veroordeeld tot *'eeuwighe verbanning'* uit zijn dorp. Bij verstek, want hij voelde al meteen na zijn schietpartij de grond onder zijn voeten te heet worden en vertrok naar een veilige bestemming. Daar verbleef hij zogezegd drie jaar. Maar het vonnis van de Schepenbank was er: hij mocht zijn leven lang niet meer in Weelde komen.

Tijdens de ondervraging te Brussel vertelde hij dat zijn aanslag op Tollebier een vergelding was voor het feit dat die man Scherders' moeder had aangevallen (*'qualijck tracteerde'*). Volgens hem waren zijn zuster en zijn buurman Peeter Van Eijnthoven of iemand van diens familie (*'desselfs volck'*) daarvan getuigen geweest.

De rechter vroeg hem waar, door wie, wanneer en waarom hij dan nu wel gevangen voor de rechtbank werd gebracht. Hij verhaalde het opnieuw op het *'voorval'* Tollebier en anders niet te weten waarom men hem gevangen zou gezet hebben. Voor dat schot naar Tollebier hadden ze hem toen acht dagen opgesloten. Volgens hem gebeurde dat toen hij dertien jaar oud was. Hij zei dat hij op een zekere dag in huis stond, naar buiten keek en zag dat Tollebier zijn moeder met een *'spade ofte schuppe'* twee gaten in haar hoofd sloeg en haar daarna op de grond wierp. Meteen is hij naar het bed van zijn ouders gerend om een *'verroest pistool'* dat daar hing, te halen en er Tollebier een kogel mee *'in zijnen bil'* te schieten. In verband met zijn leeftijd loog hij, want het onderzoek wees uit, dat hij in werkelijkheid negentien jaar oud was. Die leugen werd hem zwaar aangemeten. Daarna is hij gevlucht naar Halven in Nederland, waar hij bij Adriaen Back, wiens vrouw een bekende van zijn moeder was, een onderkomen vond.

Niet minder werd hij van leugens beticht in verband met zijn verbanning uit Weelde. Scherders beweerde in dat verband, dat zijn moeder met de schout en de secretaris van Weelde was overeengekomen om honderd pattacons te betalen om hem weer naar huis te laten komen. Hij zei dat hij had horen zeggen, dat de wethouders te Weelde op de kerkdeur twee *'briefkens'* hadden laten ophangen over hem, maar dat hij niet wist wat dat betekende, behalve dat hij voor een jaar uit Weelde verbannen was en dat hij nooit echt geweten had voor hoelang hij in werkelijkheid verbannen was. Volgens hem had zijn moeder een akkoord met de schout dat hij een jaar en zes weken weg moest blijven uit Weelde. De tekst daarvan had hij in de winter van het jaar tevoren nog horen voorlezen door de vrouw van zijn huurder, Jan

Van Helmont. Maar die *'brieff'* was verloren geraakt. Hij beweerde ook dat de inmiddels overleden secretaris hem verzekerd had dat hij te Weelde mocht verblijven. De dochter van de Halvense Adriaen Back was van dat gesprek trouwens getuige geweest, zo stelde hij nog. Meer nog, diezelfde secretaris had hem meermaals tewerkgesteld. Niet alleen de secretaris, maar zelfs ook schepenen Peter Cuytens en Jenne Coomans, de echtgenote van de smid, hadden hem karweien laten opknappen.

Bleef natuurlijk het kwalijke feit, dat Scherders meteen na het schot in het been van Tollebier op de vlucht was geslagen. Op de vraag waarom hij dat gedaan had, antwoordde hij dat hij bang was voor represaille van Tollebier en niet zozeer voor reactie van de schout. Hoe dan ook, het vonnis vermeldt, dat hij *'vagebondeerde'* zonder nog een vaste woonst te hebben. In werkelijkheid *'minachtte hij het vonnis'* en verbleef hij wel degelijk te Weelde om er de mensen lastig te vallen. Na verloop van een aantal jaren werd hij opgepakt en belandde hij in de gevangenis. Het uitgebreide onderzoek dat daarop volgde, mondde uit in de rechtszaak voor het hof aan de Steenpoort te Brussel.

De knuppelaanval op Schooff

Hij kreeg daar tevens de aanklacht te horen dat hij in oktober 1715 Jan Cornelis Schooff met een knuppel zou hebben geslagen, maar beweerde geen Jan Cornelis Schooff te kennen en vroeg wat men hem dan voor de voeten kon werpen.

De zaak Maijkens en het mes

Toen de rechter wilde weten of het waar was, dat hij zo'n acht tot negen jaar tevoren (dus in 1718-1719) Wauter Maijkens had opgewacht en *'met een bloot mes'* een snede in het aangezicht had toegebracht, ontkende hij weer. Wel gaf hij toe op een avond op de openbare weg (*'op 's heeren straeten'*) Maijkens ter hoogte van zijn schouder met een mes in zijn blauwe kiel te hebben gestoken. Dat had hij gedaan, omdat Maijkens zelf hem voordien *'quaelijk hadde getracteerd'*. Maijkens zou hem dat

hebben aangedaan omdat hij zich in een herberg aan een vuurtang had verbrand en beweerde dat dit de schuld was van Scherders. Verder had Scherders de man *'geen leet gedaen'*, zo beweerde hij.

Het mes tegen Teijgers

Een andere tenlastenlegging gold een aanslag op 1 mei 1719, alweer met een mes, op Martinus Teijgers uit Oosthoven. Scherders hield vol ook deze man niet te kennen en ontkende dus de beschuldiging. Hij zei dat hij niet wist *'wat ze daarmede wilden seggen'*.

Tegen Egremont met alweer een mes

Toen Scherders op 13 juli 1721, ten huize van Cornelis Goossens te Weelde, Anthoon Egremont tegenkwam, zou hij volgens de aanklacht deze man met een mes in de rug hebben gestoken. Dat gaf hij toe, maar voegde eraan toe, dat Egremont hemzelf op 17 plaatsen met een mes had verwond en dat hij zich dus moest verdedigen om zelf niet gedood te worden. Ook hier riep hij het getuigenis in van enkele mensen die daarbij aanwezig waren. Hij beriep zich op de Weeldse stadhouder Gaspar Barbiers, op Gabriel Vloijmans en *'het meijssen'* (het meisje, het dienstmeisje of misschien de dochter?) van Cornelis Goossens, in wiens huis het voorval zich dus afspeelde.

De zaak Archier

Op Allerzielen van het jaar 1722 was het huis van Augustinus Moons aan de beurt. Daar had hij het gemunt op Carol Louijs Archier, een gerechtelijk ambtenaar. Ook hiervoor had Scherders een uitleg. Archier had namelijk van vader Scherders een schaapje meegenomen. Dat was niet naar de zin van Antonius die het dier terug aan zijn vader wilde doen afstaan. Daarop ontstond er hevige discussie, waarop Archier zijn degen zou getrokken hebben. Scherders verweerde zich en *'smeet hem onder de voeten'*. Deze uitdrukking komt in de acten meermaals voor en betekent allicht, dat hij zijn slachtoffer in een worstelpartij ten val bracht.

De aanval op Andriessen

Op de beschuldiging dat hij op 29 maart 1722 Heybrecht Andriessens ook met een mes wonden had toegebracht, repliceerde hij dat hij Andriessens inderdaad wel kende, maar dat hij zelf gehoord had dat die man van iemand anders een messnede in zijn gezicht had gekregen. Scherders zelf zat daar natuurlijk voor niets tussen!

Zelfs schepen Luijten was niet veilig

Op de vraag of hij op 15 februari 1723 in de schepenkamer van Weelde was geweest, antwoordde hij daar *'dickwijls te hebben geweest'*. Op die bewuste dag zou hij luidens de aanklacht problemen hebben gehad met schepen Peter Luijten. Maar Scherders zei van niets te weten. Toch staat in zijn vonnis, dat hij de schepen *'onder de voeten had gesmeten'*. De acte vermeldt erbij dat Luijten daarbij wonden opliep. Alles wijst er dus op, dat dit handgevecht ook niet voor de poes is geweest.

De deur van Troijens

Op 25 april 1723 had hij volgens de beschuldigingen de deur van Peeter Troijens ingebeukt. Jawel, hij herinnerde zich nog wel met *'eenighe anderen'* op een avond bij het huis van Peeter Troijens te zijn geweest en dat was *'om zijn meijssen te vrijen'*. Toen had hij wel gezien dat de deur was opengestoten. Hij ontkende echter stellig dat zelf te hebben gedaan. Bovendien verklaarde hij niet te weten dat men toen de tafel van Troijens in de put had geworpen. En uit die tafel had hij helemaal geen mes meegenomen, zo zei hij.

Engel Dickens in de doornen

Ook de vrouwen van het dorp bleven niet gespaard, want omstreeks hetzelfde tijdstip viel hij de *'geestelijke dochter'*, (dat is een vriendelijke benaming voor 'kwezel') Engel Dickens, in de omgang Engel Hummelen genoemd, aan. Hij bracht haar messteken toe en gooide haar in de gracht tussen de doornenstruiken. Tijdens de ondervraging zei Scherders *'niet te weten*

wat wij daarmede willen seggen'. Hij wist dus van niets.

Ook Marie Van Eijnthoven kreeg haar deel

Inmiddels belanden we in 1724. In dat jaar was Marie Van Eijnthoven, ook een *'geestelijke dochter'*, op een namiddag naar het kerkhof gegaan. Daar trof zijn Scherders, werd er volgens de aanklacht door hem overvallen en *'kwaalijk getracteerd'*. Hijzelf hing echter een heel ander verhaal op. Hij gaf toe haar te kennen en haar op een namiddag wel degelijk te hebben ontmoet. Plagend zou hij haar gezegd hebben: *"Kom ghij Paepe Clappey, ick sal u in den borneput jeren"*, wat zoveel betekent als: *"Kom hier, kwezel, ik zal u eens in de waterput smijten!"*. Hij beweerde haar daarna *'een schup met zijn knie onder haar gat te hebben gegeven'*. Echter, dat hij haar met een hout geslagen zou hebben, of haar *'gequetst ofte deselve anders qualijck te hebben getracteert'* ontkende hij ten stelligste.

Binnen bij Moens

In datzelfde jaar zou hij bij Augustinus Moens door het venster zijn binnengekropen. Dat gaf hij grif toe. Hij voegde er zelfs aan toe dat hij dat meermaals had gedaan, omdat hij daar met zijn zuster enkele maanden had gewoond. Maar hij voegde er meteen aan toe, dat het huis zodanig *'geruineert was'* dat het om het even was of je nu door het venster binnenging of door de deur. Dat hij *'het meijssen'* (de dochter?) van Moens *'twee gaten in den cop heeft geslaegen'* ontkende hij. Ook daarvan wist hij dus niets.

De zaak Lene

Ondervraagd over een *'tractatie'* ten nadele van een biercontroleur op 12 augustus 1725 in het huis van Adriaen Claessens heeft hij ook een uitleg. Daar was hij namelijk 'Sr. Lene Visitateur van de bieren' tegengekomen. Dat ontkende hij dus niet. Maar hij voegde er wel aan toe, dat hij die man enige tijd tevoren had gezien te Poppel en dat die hem toen voor schelm had uitgemaakt. Daarop beet Scherders van zich af met de kreet dat *'hadde ick u op de*

hey (heide) *gij soudt mij niet veel schelmen*'. Toen hij later dus in het huis van Claessens de visitateur weer ontmoette, maakte die hem opnieuw uit voor '*Ghij schelm gebick*'. Er ontspoon zich een gebekvecht. De visitateur trok daarop een bajonet en bracht Scherders daarmee verwondingen toe aan zijn rechterhand. In zijn verweer trok Scherders toen zijn mes en verwondde daarmee de visitateur aan zijn hoofd. Dit was althans de versie van Scherders zelf. In het vonnis staat echter dat Scherders '*de man onder de voeten smeeet*' en met een '*brandijzer*' (vuurijzer) bewerkte. Er was in dat verband trouwens een belangrijke getuigenis d.d. 27 maart 1727 van Sr. Barbier en een aantal schepenen samen met gewezen burgemeester Wouter Maeijkens. Die hadden namelijk de visitateur bij Adriaen Claessens zien buitenkomen en naar zijn huis zien gaan. Maar tevens hadden ze Scherders zien buitenlopen uit een turfhuis met zijn mes in de hand. Ze waren er toen getuige van, dat Scherders de visitateur met grote kracht aanviel. De man bloedde hevig uit de linkerkant van zijn aangezicht. Bovendien sneed Scherders zijn das ('*cravat*') door en de top uit zijn hoed.

De diefstal bij Laureijssens

Een andere beschuldiging die tegen hem werd ingebracht, ging over een dag in maart 1726. Toen zou hij namelijk uit het huis van Jan Laureijssens een ijzeren pot, een ijzeren ketel en een turfschop hebben gestolen. Scherders beweerde echter, dat niet hij maar wel Jan Taet de diefstal had gepleegd. Hijzelf had namelijk Taet met de genoemde voorwerpen uit het huis van Laureijssens zien komen. Een nieuwe ontkenning dus.

De zaak Van Hes

In oktober 1726 zou hij ten huize van Hendrick Van Hes woorden hebben gehad met Hendrick Laureys Van Hal. Het vonnis zegt, dat hij Van Hal met een mes in de hand en de hals stak. Volgens Scherders had Van Hal '*een hunne*' (een hoen, in de streek ook wel een hin genoemd) van Scherders' zuster gestolen. Daarop had hij de dief achtervolgd tot op de heide en

hem in een vechtpartij de kip afgenomen. Van Hal droeg die in een zak op zijn rug. Met zijn mes had Scherders in die zak, waarin '*eenighen kieckens*' zaten, een kerf aangebracht, maar dat hij daarbij Van Hal zelf geraakt had, wist hij helemaal niet. Dat hij bovendien Van Hal met een pistool bedreigd zou hebben, ontkende hij met klem. Trouwens, volgens hem waren Hendrick Van Hosch (wellicht Van Hes) en Cornelis Van Beeck daarbij aanwezig. Die konden dus getuigen.

Het ploegijzer van Goossens

Tevens werd hij aangepakt over een ploegijzer, dat hij in januari 1727 had geruild bij Rogier Goossens. De rechter vroeg hem waar hij dat gehaald had. Scherders antwoordde dat het zijn eigendom was, maar dat hij het wel eens had uitgeleend aan Martin Goossens en dat deze hem toen een mes en een vork ('*forchet*') had gegeven om hem te vergoeden voor de bruikleen van het ploegmes. Toch beschuldigde men hem ervan het ploegijzer te hebben gestolen. Hij hield echter vol dat het zijn eigendom was en dat de ploeg waarbij het hoorde, nog steeds bij Jan Van Helmont (de huurder van zijn huis) stond.

De inbraak in de kerk

Er was in de kerk van Weelde ingebroken. Toen men hem vroeg of hij daarover wat meer kon vertellen en of hij wist wanneer dat gebeurd was, antwoordde hij dat hij enige tijd voor zijn gevangenschap wel gezien had, dat er glas uit een venster was gebroken. Maar, zei hij, wie dat gedaan had wist hij helemaal niet. Overigens verdedigde hij zich met het alibi dat hij de nacht waarin de inbraak plaatshad, had geslapen bij Dierick Aerts, die dicht bij de kerk woonde en waar trouwens ook de koster van de kerk zelf woonde. Dus, hijzelf kon toen zeker niet hebben ingebroken.

De historie met Peeter Beckers

Op 11 januari 1727 ging hij in de clinch met Peeter Beckers. Het vonnis zegt, dat hij op de Kerkdijk te Weelde ook deze man '*onder de*

voeten smeeft'. Hier ging het nu eens om geld. Hij had namelijk van Beckers (onrechtmatig natuurlijk) een '*schellinck*' (schelling) geëist.

In de acte van beschuldiging lezen we een door Scherders uitgebreid opgehangen verhaal. Toen men hem vroeg of hij '*sekeren Peeter Beckers*', een wolspinner uit Poppel, kende antwoordde Scherders bevestigend. En de uitleg die hij toen gaf, zullen we hieronder kort weergegeven.

Beckers was hem nog 23 à 24 stuivers schuldig voor geleverde wol. Scherders wilde dat bedrag natuurlijk innen en dat zou te Weelde gebeuren. Hij wist namelijk, dat Beckers daar bij Dierck Aerts nog een bedrag moest ontvangen voor een verkochte koe. Om kans te maken voor het ontvangen van zijn geld, vroeg hij aan de vrouw van Aerts om hem te verwittigen als Beckers daar om zijn geld zou komen. De dochter van Aerts was hem acht of veertien dagen voor Vastenavond komen zeggen wanneer Beckers in hun huis zou zijn. Op het gestelde tijdstip ging Scherders naar het huis van Aerts en ontmoette er Beckers '*terwijl die daer drinckende was*'. Hij vroeg hem te betalen, omdat hij nu zeker geld had. Op de vraag van de rechter hoeveel geld hij toen kreeg en op welke wijze dat gebeurde, antwoordde hij dat hij één schellinck ontving. Daarna was hij met Beckers en '*sekeren Peeter Vromans*' die daar ook aanwezig en die volgens Scherders dronken was, maar ook nog met '*sekeren Huiben Driessens*' weggegaan. Toen ze '*aen den Draijer ontrent de Kercke*' gekomen waren, vroeg hij Beckers de rest nog te betalen. Daarbij had hij gedreigd met: '*oft ick sal u wel doen betaelen*'. Beckers weigerde en ging lopen in de richting van het huis van meester Laeijenborgh. Deze was daar met zijn hond en hitste die op om Beckers tegen te houden. De hond beet Beckers achter in zijn kleding en schuerde die lichtjes. Daarop trok Beckers zijn mes om zich tegen de hond te verweren. Toen Scherders dat zag, gooide hij zijn '*holblock*' (klomp?) naar Beckers, greep een zak van de bierkar die daar vlakbij stond en smeeft die ook om te beletten dat de hond enig kwaad zou worden aangedaan.

De rechter wilde echter weten of Scherders

voordien al niet Beckers '*qualijck getracteerd ofte met geweld gedwongen had gelt te geven*'. Hij beweerde nooit een hand te hebben uitgestoken naar Beckers. Hij voegde daaraan toe, dat hij na een schellinck te hebben ontvangen, Beckers had laten gaan. Scherders is dan terug naar het huis van Aerts gegaan en ontmoette onderweg de dronken Peeter Vromans die twee schooljongens bij zich had die hem naar huis leidden. Scherders zou dan zelf Vromans verder naar het huis van meester Laeijenborgh hebben geleid. Hijzelf was hoegenaamd niet dronken, zei hij, want hij had die dag de hele dag gewerkt. Dit hele verhaal speelde zich af ongeveer een uur voor zonsondergang. Tot dusver het verhaal van Scherders.

Tijdens het onderzoek was echter gebleken, dat de hele geschiedenis niet klopte. Bleek bijvoorbeeld dat Huijben Driessens geen getuige was geweest van het gebeuren. Daarop antwoordde hij dat hij het niet goed meer wist en dat het dan Huijben Andriessens wel zou geweest zijn. Bovendien wist hij wel nog dat meester Laeijenborgh en andere van diens gezinsleden daarbij aanwezig waren. Hem werd tevens verweten dat hij leugens had verteld, toen hij zei dat Peeter Beckers hem geld schuldig was en dat die man zijn mes getrokken had tegen de hond van Scherders. Dat Peter Vromans in staat van dronkenschap verkeerde, bleek ook niet te kloppen. Het tegendeel zou echter gebleken zijn. Toch bleef Scherders zijn stelling volhouden en verwees daarvoor opnieuw naar de schoolmeester. Het heeft wel niet mogen baten, want het vonnis veroordeelde hem voor het feit dat hij Beckers op de Kerkdijk '*onder de voeten had gesmeten*'.

De zaak Jan Marinus

Op 24 juni 1725 sloeg hij Jan Marinus (in een andere acte noemt men hem Marinissen) in diens eigen huis met een vuurijzer op het hoofd, met ernstige wonden tot gevolg. Scherders gaf toe die dag in het huis van Marinissen te zijn geweest, want daar werd '*een joi*' (wellicht een soort feestje) gegeven. Er was veel '*vrempt volck*' (vreemd volk) aanwezig. Er ontstond krakeel en een vechtpartij. Scherders zei dat

hijzelf in de hoek van de schouw stond en het vuurijzer uit het vuur nam om de beide partijen van elkaar te scheiden. *'Het werpende'* (ermee zwaaiende?) zou hij toen per ongeluk het hoofd van Marinissen geraakt hebben. En dat *'was hem leet'* (daar had hij spijt van), want Marinissen was zijn vriend.

Scherders werd nog verdacht van andere dergelijke misdrijven en excessen, waarvan volgens de verslagen tijdens het proces uitgebreid sprake was, maar daarover ontbreken teksten.

Nadat alle elementen ten laste en ter verdediging (ontlastinghe) waren naar voor gebracht, viel het vonnis.

Het vonnis

Als rechter *'op die Steenpoorte binnen Brussel'* fungeerde Philippe Norbert Graaf Van der Stegen, bijgestaan door ene J.C. Bossaerts en door griffier J.J. Goffin.

Luidens de acte werd Scherders veroordeeld voor de gepleegde feiten tegen Hendrick Tollebier (1711), Wouter Naeijckens (1718-19), Anthoon Egremont (1721), Carel Louijs Archer, schepen Luijten (1723), Engel Dickens (ook ca 1723), Marie Van Enthoven (1724), Jan Marinus (1725), *'commis'* Lene (ook 1725), Hendrik Laureijs Van Hal (1726) en Peeter Beckers (1727). Het valt wel op, dat een paar namen in de veroordelingsacte (soms lichtjes) anders geschreven worden dan in de acten van beschuldiging.

Tegen Scherders werd een zware straf uitgesproken. Hij was inderdaad meer dan een fratsenmaker. De rechtbank beschouwde hem wel degelijk als een crimineel. Hij moest bij daglicht publiekelijk tot bloedens toe worden gegeseld en gebrandmerkt. Bovendien werd hij voor eeuwig verbannen, niet alleen uit het dorp en de jurisdictie Weelde, maar ook uit de provincie en het hertogdom Brabant. Hij moest binnen tweemaal 24 uur de provincie Brabant verlaten hebben op straffe van *'met de koord aan de galg'* te worden opgehangen *'tot de dood daarop volgt'*. Al zijn goederen werden

geconfisceerd, nadat eerst de gerechtskosten daarvan werden afgetrokken. Dit vonnis werd dus *'op de Steenpoort'* te Brussel uitgesproken op 19 juni 1727 door de drossaard Van der Stegen.

In een afzonderlijke nota van 24 februari 1727 verklaarde B. Lemmens dat vrouwe Anneken Vermeulen, echtgenote van Cornelis Scheeders (bedoeld is natuurlijk: Scherders) en moeder van Anthonij Scheeders, alle gerechtskosten had betaald en dat hij zich *'fort ende sterck maekt'*, dat niemand nog kosten zal manen of eisen.

Laurent Woestenburg

Bij een huwelijksfeest

Tegenwoordig vieren de mensen huwelijksfeesten in feestzalen, soms een flink stuk van huis verwijderd. Dat was in onze landelijke contreien vroeger niet zo. Toen gebeurde dat in principe in het ouderlijk huis van de bruid. Uiteraard organiseerde men daarover vooraf overleg tussen de ouders van de bruid en de bruidegom. Die gingen voor het huwelijk wederzijds op bezoek, ook wel om wat grondiger kennis met elkaar te maken, maar toch vooral om het verloop van het huwelijk te bespreken. Daarbij kwam natuurlijk de plaats van het gebeuren uitgebreid aan de orde.

Onze streek was enkele tientallen jaren geleden nog bezaaid met boerderijen. Vele trouwpartijen speelden zich dus af tussen partners uit boerenfamilies. Omdat de ruimte in het woongedeelte van zo'n hoeve meestal niet groot genoeg was, deelde men de genodigden alvast in minstens twee groepen in. De nonkels en tantjes kwamen aan tafel op de trouwdag zelf en het jonge volk de dag erna. En dan nog zag men zich verplicht de stal uit te ruimen en grondig schoon te maken, want dan moesten daarin schragen worden opgesteld om iedereen een plaats te kunnen geven aan de dis. En dat kon, want men trouwde toen in de periode tussen Pasen en Allerheiligen. Het vee stond dan toch in de weide.

In die dagen zag je op zo'n trouwdag niet de troep die je tegenwoordig bij de toekomstige woonhuizen van de jonge paren aantreft, met beschilderde lakens, diverse 'onthullende teksten', ondergoed, potten en pannen en wat dies meer zij. Neen, toen ging het er wel wat rustiger aan toe. Wat men echter vrijwel steeds ondernam, was binnen te dringen in de woning waar de eerste huwelijksnacht zou worden doorgebracht. Daar haalde men dan allerlei 'fratsen' uit met en rond het bed. Soms leidde dat voor het pas getrouwde stel tot nogal wat voorbereidend werk alvorens ze zich voor het eerst samen onder de lakens konden begeven.

Tijdens het feest zelf kwam een orkest (de zogenaamde jazz) het publiek met dansmuziek onderhouden. Een disc-jockey was er toen nog niet bij te bespeuren. En tussendoor droeg een brave kleuter al eens een gedichtje op. Zeer in trek was bijvoorbeeld 'Jantje zag eens pruimen hangen...'. Wie een liedje kon kwelen, mocht zijn kunde ook wel tentoonspreiden. Maar bijna steevast hoorde er een speciaal voor het bruidspaar geschreven gedicht bij. Ofwel zorgde daarvoor een dorpsdichter ofwel een geïnspireerd lid van de familie. Want vrijwel in elke familie was er wel iemand die wat karamellenverzen kon brouwen. In sommige gevallen waren die gedichten bloederstig, in andere gevallen humoristisch. Meestal werden de fatsoensregels echter wel gerespecteerd.

Hieronder vind je zo'n gedicht uit 1931. Het is geschreven voor en voorgedragen tijdens het huwelijksfeest van Jan Poppeliers en Marie Ruts uit Poppel. Het is een goed voorbeeld van de doorgaanse inhoud die men eraan gaf.

Felicitatiebrief, gelezen door Justine Poppeliers bij het huwelijk van Jan Poppeliers en Maria Ruts op 22 augustus 1931.

Vandaag gaf de parochiekerk
Ons weer iets schoon te zien.
Jan en Marie op 't altaarstrap
Die zaten op hun knieën
En baden dat hun herten bei
Door priesters woord en zegen
Tot één hart voor alle eeuwigheid

Thans werden saam geregen.
Dat is geschied, zij tronen daar
Nu samen aan elkaars zij,
Gelukkig als twee veulekens
In paarsche klaverwei.
Proficiat, Marie en Jan
't Besluit door u genomen,
Het mogen U minstens vijftig jaren
Ten allerbeste bekomen.
Bemint elkaar nog elken dag
Een beetje meer en meer,
Doe bei uw plicht en laat de rest
Maar aan ons Lieve Heer.
Als gij 't Hem bei zijn recht maar geeft
Zal Hij wel voor u zorgen.
Hij schenkt u daaglijksch brood, en ook
Een appelken voor morgen
Dat uwen dorst eens lesschen moet
In uwen ouden dag
Die eens naar de volbrachte taak
Voor u bei rijzen mag.
Maar God schenkt meer nog als 't bestaan
Hij zegent uwe trouwe.
Hij maakt U vader, moeder.
Hij maakte U man en vrouwe.
Dan eerst weet gij wat man zijn is
Als gij eens werken kunt
Voor 't wezen dat de schoonen naam
Van Ouders u vergunt.
En zie, 't is een goed teeken, dat
Uw namen, Jan, Marie
Juist zijn dezelfde twee
Die 'k aan U zijde zie.
Ons vader en ons moeder ook
Hun naam is Mie en Jan.
Ik vraag mij af, of zoo iets
Niet als zegning dienen kan
Gij waart goed voor U ouders bei
Zoo zullen voor U wezen
Zij die door uwe liefde, tot
Het leven zijn gerezen.
Als gij U gulden bruiloft viert
Zij staan aan uwe zij
Ook met hun zoons en kleinzoons
Wel tot aan de vierde rij.
Wij wenschen dat uw huw'lijk 't welk
Wij allen heilvol vragen
Den boozen crisis eind'lijk toch
Eens moge 't land uitjagen(*)
Dat het weer boerenjaren zijn

Die ons den Heer vergunt
 Waarop gij een paar kronen, in
 De spaarkous steken kunt.
 Wij wenschen u gezondheid nog
 En zij 't U groot behagen
 Te leven steeds in vriendschap, met
 Uw ouders en uw magen
 En 't zij het lot u gunstig is
 Of u 't geluk verlaat
 Ons deur steeds even breed voor Jan
 En Marie openstaat.
 Ik drink op uw geluk, op
 Uwe welvaart, uwe min
 En van de heele streek weest gij
 't Gelukkigst huisgezin.

Heilwensch bij het huwelijk van Jan en Marie
 te Poppel ingezegend op 22de augustus 1931.

Afgelezen door zijne zuster Justine.

(*)In 1931 heerste er volop crisis

Laurent Woestenburg

Het kapelleke bij Lies *Knip*

Je mag wel zeggen dat de twintigste eeuw voor onze Kempense bevolking een eeuw was van grote devotie. Die uitte zich op allerlei gebieden. Het meest opvallend waren natuurlijk de al of niet georganiseerde bedevaarten naar grote bedevaartplaatsen: Lourdes, Lisieux, Scherpenheuvel, Beauraing, Oostakker, enz. Meestal ging het om bedevaarten naar een Mariaoord of een aanbiddingsplaats van een plaatselijke heilige (Sint-Isidoor bijvoorbeeld). Maar daarnaast waren er ook de talrijke kleinere vereringsplaatsen ter ere van Maria of een plaatselijke heilige. Bij ons trekt nog steeds elk jaar omstreeks 9 juli een bedevaart naar het kapelletje van de H. Nicolaüs Poppelijs in de Hegge.

Een tweede vooral typische Vlaamse manier om zijn godsvrucht kenbaar te maken, was het bouwen van kapelletjes. En ook hier spant moeder Maria de kroon. Zowat elk gehucht moest zijn

eigen kapelletje hebben. Daar kwamen dan de burens in de maand mei elke week op een vaste dag samen om er de rozenkrans te bidden. Sommigen dienden ook als rustplaats tijdens processies, want in een aantal staat een altaar opgesteld, waarop tijdens de halte het H. Sacrament uitgesteld werd.

Ze werden gebouwd door ofwel de plaatselijke verenigingen ofwel de buurtschappen. Die van voor de twintigste eeuw ook wel door de gilden. In onze dorpen staan nog een groot aantal kapelletjes, vrijwel in elk gehucht minstens één. Waar vroeger de burens zorgden voor het onderhoud, -nu hier en daar nog trouwens-, heeft de gemeente nu de taak op zich genomen om minstens één keer per jaar te zorgen voor een verfrissend nieuw verflaagje. In onze Vlaamse liederenschat worden ze ook graag bezongen, vooral de zogenaamde 'veldkapelletjes'. Dat zijn de kapelletjes langs de landwegen. Merkwaardig genoeg staan die nu op vele plaatsen in het Gewestelijk Structuurplan genoteerd als 'zonevreemde bouwwerken', alsof ook deze mooie restanten van onze volksgebruiken helemaal naar de rommelmarkt verwezen moeten worden.

Mag ik toch even vermelden dat onze heemkundekring bij testament van de familie Rieberghs te Poppel, langs de Beekseweg, zo'n Mariakapelletje met een klein tuintje heeft geërfd? Maar goed, in dit artikel gaat het om een kapelletje te Weelde. Daar staat langs de Koning Albertstraat een kapelletje ter ere van de H. Familie. Je vindt het op het punt waar vroeger het Hegse Pad naar de straat liep. De schoolkinderen uit de Hegge hadden hier een kortere voetweg naar de school in het 'Kerken-eind'. Het troont er nog steeds op de hoek vlak voor het huis van eertijds kleermaker Jacobus Michielsen en Elisa (Lies) Ooms (Knip).

Enkele jaren geleden ondernam Karel Van Eyndhoven er een grondige opknapbeurt en vond er, ingemetseld in de muur, een brief die erin was gestopt door de bouwers. Het is een interessante tekst. Wij drukken hem hier af in de taal waarin die door Lies Knip was geschreven.

Hertelijke groeten,

Dees Kapelleken is gebouwd in Jaren van ons Heeren 1910, en afgewerkt in de October; het is toegewijd aan de Heilige Familie.

Was ten tyde hier pastoor, den Eerweerden Heer Jacobs, die in hetzelfde jaar nu 25 jaar Priester is.

Het is gemetst en getimmerd door Jan Ooms en Modest Van der Voort, allebei gote Aannemers, die hier over twee jaren ook de groote en schoone Bierbrouwerij zetten, waar er lekker bier gemaakt wordt; voornoemde mannen houden daarom niet veel van bier, als ze geen dorst hebben.

De smidt die het ijzerwerk gemaakt heeft is Loran Diels, wascht zich alle weken maar eens. Wij hebben hier in onze geburen wonen den Heer Burgemeester, Adriaan Kolen,

en voor de secretareis, den Heer Karel Vloemans alle beiden groote Volksvrienden Hier op het hoeksken woont Jacobus Michielsens met zijn vrouw Elisa Ooms, hij is Kleermaker en Herbergier, hij heeft den bijnaam van Knip omdat hij Kleermaker is

Het gehucht heeft hier over eenige jaren den naam van Dijk gekregen, het is zeer bevolkt en is bewoond door het meerendeel Renteniërs der gemeente, allemaal boeren die binnen zijn. Ook is deze Wijk de Volkrijkste van geheel het dorp.

Hopende, beste vrienden, dat gij die dees briefje moogt vinden het in de beste gezondheid moogt lezen, en eene Vaderons zult bidden voor onze zielen, en dat gij ook in de vreeze des Heeren zult leven gelijk wij nu leven.

Tot in den hemel

Heeft dees briefje opgesteld en geschreven

Elisa Ooms, vrouw Michielsens, en hetzelfde

Met de anderen onderteekent

Elisa Ooms vrouw Michielsens

J Michielsens

L Diels

Jan Ooms

Modest Van der Voort

(+handtekening van pastoor Jacobs)

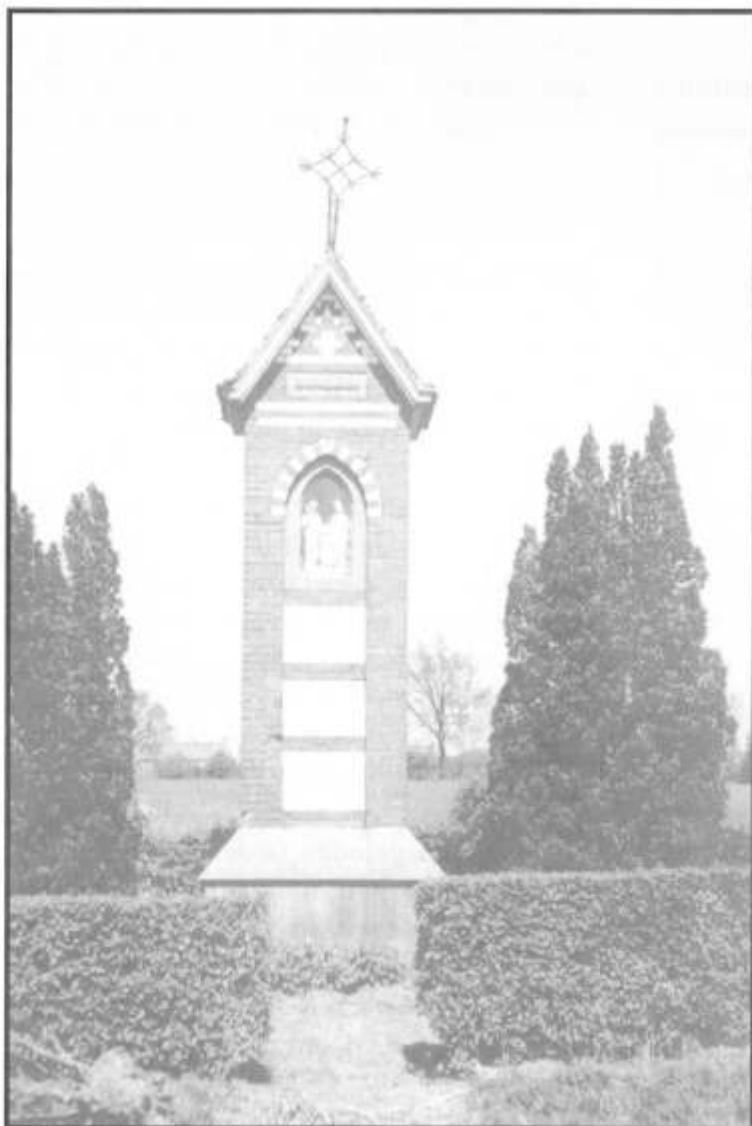

fig.1: Het kapelletje der H. Familie in de Koning Albertstraat

De Weldse taal

Eetwaren, dranken, gerief,.....

frutpetatten	frietaardappelen
'n telleurke rèsap	een bordje rijstap
frikadellen meej	gehaktballen
krikskes	met krieken
appelprol	appelmoes
peejstomp	wortelenpuree
sjukkelat meej	chocolade met
neutjes	nootjes
krikskes op zjenevel	krieken op jenever
jeuntjessaws	ajuinensaus
gruntesup	groentensoep
e supkieken	een soepkip
limmenat	limonade
e kletske kaawe	een restje koude
koffie	koffie
ne krep spek	een lap spek
raw heps	rauwe hesp
nen beutteram meej	een boterham
muizekeutels	met hagelslag
nen buil frut(petatfrut)	een zak frieten
sjukelatte podding	chocoladepudding
fijnen eullie	fijne olie
e peutje heunning	een potje honing
e pak waffels	een pak wafels
èrbizemezjelaai	aardbeienconfituur
raw gruntes	rauwe groenten
korteletten	coteletten
ne schitkeurf aaieren	een mandje eieren
nen appolkroeës	klokhuis van een appel
vèrkespetatten	aardappelen als varkensvoer
de petatten zen	de aardappelen
meurig	zijn gaar
de mocër kcuht	de waterketel(moor) kookt
'n builtje zijpkcs	een zakje drop
'n deuske pikfortjes	een doosje ???????
tutterfrut knaawen	kauwgom kauwen
'n aaierdeupke	een eierdopje
e zawtpeutje	een zoutvaatje
'n builtje kinnekeskak	een zakje doop suiker
heps meej aaieren	heps met eieren
'n telloeër temattesup	een bord tomaten soep

ne zak pertrasse
 frut meej majeneis
 goei meurig stoof-
 vlieës
 nen temst
 e verket
 ne petatschelder
 ne kestrol
 ne muuk

een zak aardappelen
 friet met mayonaise
 goed gaar
 stoofvlees
 een vergiet
 een vork
 een aardappelmcsje
 een kookpot
 geheime plaats in
 hooi of stro waar
 men onrijp fruit te
 rijpen legde

Ziekten en kwalen

't remmetis	reuma
't pleudeke	griep
'n koai valling	een zware verkoud- heid
't fleubit	ontsteking
koppènt	hoofdpijn
de roewejen hond	de rode hond
rijlen van de keurts	rillen van de koorts
de dikoeër	bof
de terring	tuberculose
'n padscheet	gezwel op ooglid
prutoeëgen	oogetter
'k zen zoe muug	ik ben zo moe
hij heget koad zitten	hij is er erg aan toe
sloagt oew eige goai	verzorg u goed
lekker wèrem bij 't	lekker warm
steufke	bij de kachel
hij hai veul pènt	hij had veel pijn
't zeirf eraf	de huid eraf
't menneke heej kaaw	het ventje heeft
pollekes	koude handjes
dè deej gerellig zieër	dat deed enorm pijn
'n blaaw plek	een blauwe plek
't weurdt allèskes al	't wordt al maar
erger	erger
hij weurdt keins	hij wordt dement
alle vijf minuten nar	om de haverklap
't huiske mutten	naar 't toilet moeten

Op de boerderij

de hinnen	de kippen
de pullen	de(bijna)volwassen kippen
de pielekes	de kuikentje
de veirkes	de varkens
'n zog	een zeug

nen bieër	een beer	schieten	de knikker met de duim wegschieten
de koei	de koeien	foeken	ongeoorloofde voorwaartse beweging van de hand
de kalver	de kalveren		de knikker is tegen gehouden door een hindernis en mag verder gelegd worden
nen biestmutte	kalf gevoederd met de eerste melk na de geboorte	deurresgeschut	hindernis voor de te raken knikker
e stirkalf	een stierkalf		hindernis achter de te raken knikker
't peird	het paard	gèn ruim	juist ernaast
'n hunneke	een hondje	gèn achterruim	hand mag niet van de grond komen
e zwiskalf			een volle beurs
e kubeke	een kalfje	zjust erneffen	knikker in een putje laten rollen
de koei meulken	de koeien melken	gèn oploecht	vals spelen
voeieren	voeren, eten geven		laat hopen dat hij ernaast schiet
't hinnekot	het kippenhok	n volle bors	
de miskèr	de mestkar	keutje trul	
'n koeischit	een koeienvlaai	harzak speulen	
ne perdstoort	paarden uitwerpselen	kruisken bid, dèt ie er neffe schit	
	kippemest	b.Kaartspel	
kiekemis	koeienmest	avendaans	abondance(9 slagen alleen halen)
stalmis	mestput	miserie	geen enkele slag halen
ne misput,	mesthoop	kleiveres troef	klaveren troef
ne mishoeëp	een weidepaal	meej harten hoas	met harten aas
ne waaipoal	prikkeldraad	schuppedam bloeët	enkel de dame van de schoppen
ne pinnekesdroad	hoog opgeschoten		drie of vier azen
ne schitbos	gras rond een koeievlaai	de geit stoai over de streng	
	voederhok	wè lag er geblekt?	welke kaart ligt er omgedraaid
t voeierkot	kleine kar	we speulen het kepot	we halen alle slagen
'n erkèr	broedeieren	hoeëg wilde	een hogere kaart spelen
nen haansklippel	een handvol graan	Mechelen zien	
broeiaaieren	een garve stro		
'n haffel groan	perkel=balk om schuurdeur te sluiten		
nen èrvel stroewej	de paardestal uit mesten		
over de pèrkel hangen	een kar rapen plukken		
	de koeien samen-drijven		
de pèrstal uitschieten	de zadel van het paard		
'n kèr gruun plukken	de kalveren zetten het op een lopen		
de koei oanstaawen			
de zoajel van 't peird			
de kalver kregen den birs			

Frans Caymax

Spelen

a.Knikkerspel

bommeketten	grote knikkers
knipsers	knikkers
merrebollen	aarden knikkers

Afgiftelokantoor: 2380 Ravels 1
Verantwoordelijke uitgever: L.Woestenburg, Beatrijs Van Nazarethlaan 2, 2382 Ravels